

Onderzoek Wet financiering politieke partijen

Consequenties uitbreiding Wfpp naar decentraal niveau

Definitief rapport

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Bureau Verkenningen en Onderzoek
Turfmarkt 147
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van het onderzoek berust bij de auteurs. De inhoud vormt niet per definitie een weergave van het standpunt van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Necker van Naem b.v.

Postadres
Postbus 85203
3508 AE Utrecht

T. 030-233 44 29
F. 030-262 34 38

Onderzoekers:

Dhr. drs. R.M. (Roel) Freeke

Dhr. dr. J. (Jasper) Loots

Mw. drs. B.L. (Bregje) Mooren

Dhr. T.A.J.M. (Tom) Smolders MA MSc

Dhr. M.C. (Marten) Westeneng MSc

Datum:

22 november 2013

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
1 Onderzoeksverantwoording	4
1.1 / Aanleiding	4
1.2 / Onderzoeksvragen	4
1.3 / Analyse kader	5
1.4 / Onderzoeksaanpak	10
1.5 / Leeswijzer	11
2 Politieke partijen: decentraal niveau	12
2.1 / Gemeentelijk niveau	12
2.2 / Provinciaal niveau	17
2.3 / Waterschapsniveau	20
2.4 / Overzicht van kandidatenlijsten op decentraal niveau	24
3 Omvang en kwaliteit administraties	27
3.1 / Introductie	27
3.2 / Inrichting financiële administraties	28
3.3 / Omvang financiële administraties	32
3.4 / Gelieerde organisaties	40
3.5 / Controle van financiële administraties	42
3.6 / Verantwoording over financiële administraties	43
4 Subsidiëring politieke partijen	47
5 Consequenties uitbreiding Wfpp	48
Knelpunten bij uitbreiding van de huidige wet naar decentraal niveau	48
6 Beantwoording deelvragen	51
Bijlagen	55
Bijlage 1. Begrippenlijst	55
Bijlage 2. Bronnen	57
Bijlage 3. Toelichting steekproef	58
Bijlage 4. Reacties na het invullen van de online enquête	59

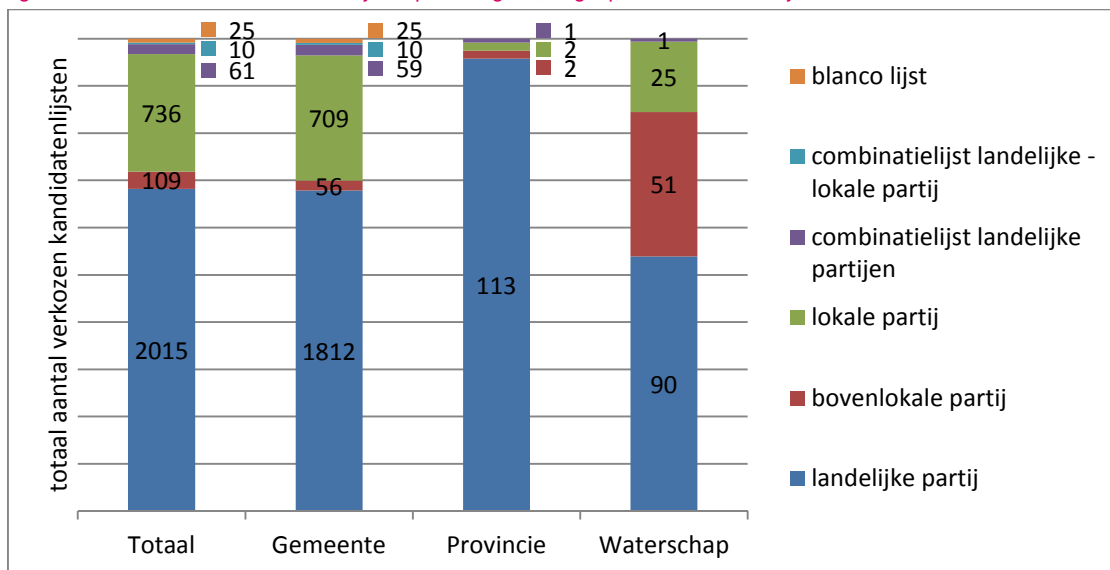
Samenvatting

In het kader van de voorbereiding op de aankondigde uitbreiding van de Wet financiering politieke partijen heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een onderzoek laten uitvoeren naar de wijze waarop politieke partijen in het decentraal bestuur zijn georganiseerd en hoe zij hun (financiële) administratie hebben ingericht. Dit met als doel inzicht te krijgen in de mogelijke consequenties van uitbreiding van de wet naar decentraal niveau. In dit onderzoek zijn twee zaken in kaart gebracht: het aantal politieke partijen dat op decentraal niveau actief is en de aard en de omvang van de financiële administraties van partijen en afdelingen op decentraal niveau.

Op decentraal niveau behoren 68% van de lijsten met verkozen kandidaten tot een landelijke partij

Aan de hand van de uitslagen van de laatstgehouden verkiezingen in respectievelijk gemeenten, provincies en waterschappen is in kaart gebracht welke categorie partijen er op decentraal niveau actief zijn.¹ Daaruit blijkt dat 68% van de kandidatenlijsten met verkozen kandidaten landelijke partijen zijn, 25% behoort tot lokale partijen, 4% tot bovenlokale partijen en 3% tot combinatielijsten en blanco lijsten. In figuur 1 is dit weergegeven in absolute aantallen, uitgesplitst per bestuurlijk niveau. Op alle bestuurlijke niveaus vormen landelijke partijen meer dan de helft van het aantal verkozen kandidatenlijsten, waarvan kandidaten zijn verkozen. Op provinciaal niveau vormen landelijke partijen zelfs 96% van de kandidatenlijsten waarvan kandidaten zijn verkozen. Bovenlokale partijen zijn vooral te vinden bij waterschappen. Dit houdt verband met een aantal waterschapspartijen, waarvan veel kandidaten in algemene besturen zijn verkozen. Lokale partijen zijn met name goed vertegenwoordigd op gemeentelijk niveau.

Figuur 1: Aantal verkozen kandidatenlijsten per categorie, uitgesplitst naar bestuurlijk niveau

¹ Zie het analysekader in paragraaf 1.3 en bijlage 1 voor een toelichting op en precieze definities van de verschillende categorieën partijen.

Omvang van financiën en giften op decentraal niveau beperkt

De omvang van de financiën en giften op decentraal is beperkt. Een steekproef onder afdelingen en partijen op gemeentelijk niveau wijst uit dat deze omvang qua financiën gemiddeld tussen de € 3.000 en € 5.000 per jaar ligt. Uitschieters naar boven (met € 30.000 per jaar voor een lokale partij en € 70.000 per jaar voor een afdeling van een landelijke partij) betreffen de grote gemeenten. Belangrijkste bronnen van inkomsten zijn de contributie van leden en de vrijwillige afdracht van vergoedingen van volksvertegenwoordigers. Inkomsten uit giften maken maar een klein deel uit van het totaal (gemiddelden van € 164 tot € 386 per jaar). De drempelbedragen, zoals opgenomen in de huidige wet (giften vanaf € 1.000 moeten geregistreerd en vanaf € 4.500 openbaar gemaakt), worden in de praktijk niet of zeer zelden gehaald.

Het besturen van partijen en afdelingen op decentraal niveau is vrijwilligerswerk. Slechts enkele partijen, in de grote steden, hebben een (parttime) medewerker in dienst. De belangrijkste uitgavenpost van partijen op decentraal niveau is de verkiezingscampagne. De overheersende praktijk is dat partijen drie jaar achtereen geld apart zetten, wat vervolgens in een verkiezingsjaar ineens wordt uitgegeven. In het verkiezingsjaar gaan de inkomsten uit giften iets omhoog (maar komen nog altijd niet in de buurt van de drempelbedragen uit de wet).

Controle op juistheid en rechtmatigheid van financiën vindt plaats binnen de verenigingsstructuur

Een uitzondering daargelaten beschikken partijen (zowel lokale en bovenlokale partijen, als afdelingen van landelijke partijen) over een financiële administratie. Controle op de juistheid en rechtmatigheid daarvan vindt plaats binnen de verenigingsstructuur. Bijna alle partijen en afdelingen kennen een kas(controle)commissie. Conform het burgerlijk wetboek zijn zij hier, als vereniging, overigens ook toe verplicht. Een laatste controle vindt over het algemeen plaats doordat de jaarrekening wordt voorgelegd aan de ledenvergadering.

Controle door middel van een accountantscontrole vindt op decentraal nauwelijks plaats. Alleen al gelet op de omvang van de financiën van afdelingen en lokale partijen is dat verklaarbaar. Daarnaast gevraagd geven penningmeesters aan een accountantscontrole een buitenproportioneel middel te vinden.

Verantwoording aan leden en soms ook aan landelijke partijen

Het merendeel van de partijen en afdelingen op decentraal niveau legt verantwoording af over de financiële administratie. Dat gebeurt eigenlijk altijd aan de leden van de eigen afdeling of partij. Die verantwoording bestaat veelal uit een jaarrekening², balans en begroting. In de praktijk betreft het een document van één of enkele pagina's waarop de belangrijkste posten staan benoemd.

Voor afdelingen van centraal georganiseerde landelijke partijen (partijen waar afdelingen deel uitmaken van één gezamenlijke rechtspersoon) geldt daarnaast dat zij de jaarrekening moeten indienen bij het landelijk bureau. Binnen landelijke partijen wordt hier vervolgens verschillend mee omgegaan: sommige partijen consolideren de jaarrekeningen van afdelingen in de jaarrekening van de landelijke partij, andere partijen doen dit niet. Voor een deel van de landelijke partijen zou uitbreiding van de Wet financiering politieke partijen relatief weinig gevolgen hebben, doordat alle jaarrekeningen van afdelingen zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening.

² Ook wel financieel jaarverslag of resultatenrekening genoemd.

Voor andere landelijke partijen heeft uitbreiding van de wet wel degelijk organisatorische en administratieve gevolgen. Voor decentraal georganiseerde landelijke partijen (partijen waarbij afdelingen een zelfstandige rechtspersoon zijn en geen deel uitmaken van de landelijke partij) geldt niet dat zij een jaarrekening moeten indienen bij de landelijke partij. Als dat wel zo is, wordt deze niet geconsolideerd in de landelijke jaarrekening.

Decentrale overheden kennen geen subsidieregelingen voor (lokale) politieke partijen

De huidige Wet financiering politieke partijen bevat regels voor de subsidiëring van politieke partijen en de financiering van politieke partijen (de administratie en openbaarmaking van bijdragen). Beiden richten zich op primair politieke partijen die met een zetel in de Tweede of Eerste Kamer vertegenwoordigd zijn. Politieke partijen die niet met een zetel vertegenwoordigd zijn in de Tweede of Eerste Kamer kunnen geen aanspraak maken op rijkssubsidie. Het decentraal bestuur kent voor zover bekend dergelijke subsidieregelingen niet. Rondom de Tweede Kamerverkiezingen gelden er aanvullende openbaarmakingsverplichtingen voor politieke partijen en kandidaten die aan deze verkiezing deelnemen.

Visie op uitbreiding van de wet

In het onderzoek is ook gevraagd naar de visie van betrokkenen binnen het decentraal bestuur naar uitbreiding van de wet. Over het algemeen wordt de gedachte achter de huidige wet, transparantie over de financiering van politieke partijen, gedeeld en onderschreven. Tegelijkertijd worden kritische kanttekeningen geplaatst bij het feit dat op dit moment enkel landelijke partijen in aanmerking komen voor subsidie. Daarnaast wordt 'gewaarschuwd' voor de uitvoerbaarheid van uitbreiding van de wet naar decentraal niveau:

- / Dat geldt in de eerste plaats voor de lokale partijen en afdelingen. Het draaiend houden van partijen en afdelingen is vrijwilligerswerk. Het is momenteel al lastig om mensen te vinden die hiertoe bereid zijn. Meer regelgeving zal eerder afschrikken dan een stimulerend en aanjagend effect hebben. Bovendien is de omvang van de financiën relatief beperkt: 'ga niet met een kanon op een mug schieten', is een veel gehoorde reactie.
- / 'Waarschuwingen' voor de uitvoerbaarheid worden ook gegeven in de richting van de wetgever. Als er regels gesteld gaan worden, wie gaat die dan handhaven? En is dat wel passend bij zowel de taak van de Rijksoverheid, als bij de omvang van de financiën van politieke partijen op decentraal niveau?

1 Onderzoeksverantwoording

1.1 / Aanleiding

Sinds 1 mei 2013 is de Wet financiering politieke partijen in werking getreden. Deze wet vervangt de Wet subsidiëring politieke partijen. Doel van die wet is de financiële administratie en financieringsstromen van politieke partijen transparant te maken. In de memorie van toelichting op de wet staat te lezen: “transparantie van inkomsten heeft tot doel zichtbaar te maken hoe partijen aan hun middelen komen. Dit inzicht helpt (de schijn van) belangenverstremgeling te voorkomen.”³ Het kabinet geeft in het regeerakkoord aan de Wet financiering politieke partijen uit te breiden naar decentraal niveau.⁴ De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft aan de Tweede Kamer toegezegd hiervoor met een voorstel te komen.

In het kader van de voorbereiding op het aangekondigde wetsvoorstel heeft het Ministerie van BZK besloten een onderzoek uit te voeren dat inzicht biedt in de wijze waarop politieke partijen in het decentraal bestuur momenteel zijn georganiseerd en met name hoe zij hun (financiële) administratie hebben ingericht. Het Ministerie van BZK heeft Necker van Naem gevraagd dit onderzoek uit te voeren.

1.2 / Onderzoeksvragen

Centrale vraag

Hoe zijn de leden- en financiële administraties van politieke partijen in het decentraal bestuur momenteel georganiseerd en wat zijn de consequenties in het geval deze partijen bij wetswijzigingen onder het regime van de Wet financiering politieke partijen zouden worden gebracht?

Deelvragen

De centrale vraagstelling is vervolgens uitgewerkt in vier deelvragen:

1. Hoeveel lokale politieke partijen zijn er op gemeentelijk, provinciaal en waterschapsniveau momenteel actief?
2. Wat is de omvang en de kwaliteit van de (financiële) administratie van politieke partijen in het decentraal bestuur?
3. Met welke kosten worden politieke partijen in het decentraal bestuur geconfronteerd als gevolg van de administratieve verplichtingen gebaseerd op de Wet financiering politieke partijen en de wettelijk vereiste accountantsverklaring?
 - a. *Hebben landelijke partijen in beeld wat hun kosten zijn om de vereiste administratie te voeren?*
 - b. *Welke visie bestaat er op decentraal niveau op de uitbreiding van de wet?*
 - c. *Welke vormen van toezicht zijn er denkbaar en zijn er al best practices te geven?*
4. Is er sprake van subsidiëring van politieke partijen door de decentrale overheden en zo ja, op welke schaal?

³ Memorie van toelichting, bij de regels inzake de subsidiëring en toezicht op de financiën van politieke partijen (Wet financiering politieke partijen), 7 april 2010, pagina 1.

⁴ Regeerakkoord VVD - PvdA, ‘Bruggen slaan’, 29 oktober 2012, pagina 41.

1.3 / Analyse kader

Het doel van het onderzoek is de consequenties van uitbreiding van de Wet financiering politieke partijen in kaart te brengen en daartoe allereerst inzicht te bieden in:

- / het aantal (lokale) partijen dat momenteel actief is in het decentraal bestuur (*deelvraag 1*);
- / de omvang en kwaliteit van de (financiële) administraties van politieke partijen in het decentraal bestuur (*deelvraag 2*).

In deze paragraaf zetten we het analysekader uiteen. Het analysekader vormt de basis voor de afbakening waarmee het aantal (lokale) partijen dat actief is in het decentraal bestuur en de omvang en kwaliteit van (financiële) administraties in kaart is gebracht. In het analysekader en bij de totstandkoming van de afbakening zijn een aantal elementen meegenomen:

- / onderscheid 'politieke partij als fractie' en 'politieke partij als vereniging';
- / wettelijke basis;
- / de organisatie van politieke partijen;
- / de categorisering van politieke partijen.

Onderscheid 'politieke partij als fractie' en 'politieke partij als vereniging'

Om antwoord te kunnen geven op die vragen, maar ook om de mogelijke consequenties van uitbreiding van de wet in kaart te kunnen brengen, wordt onderscheid gemaakt tussen *de politieke partij als fractie* en de *politieke partij als organisatie*. In ons analysekader hanteren wij het volgende onderscheid:

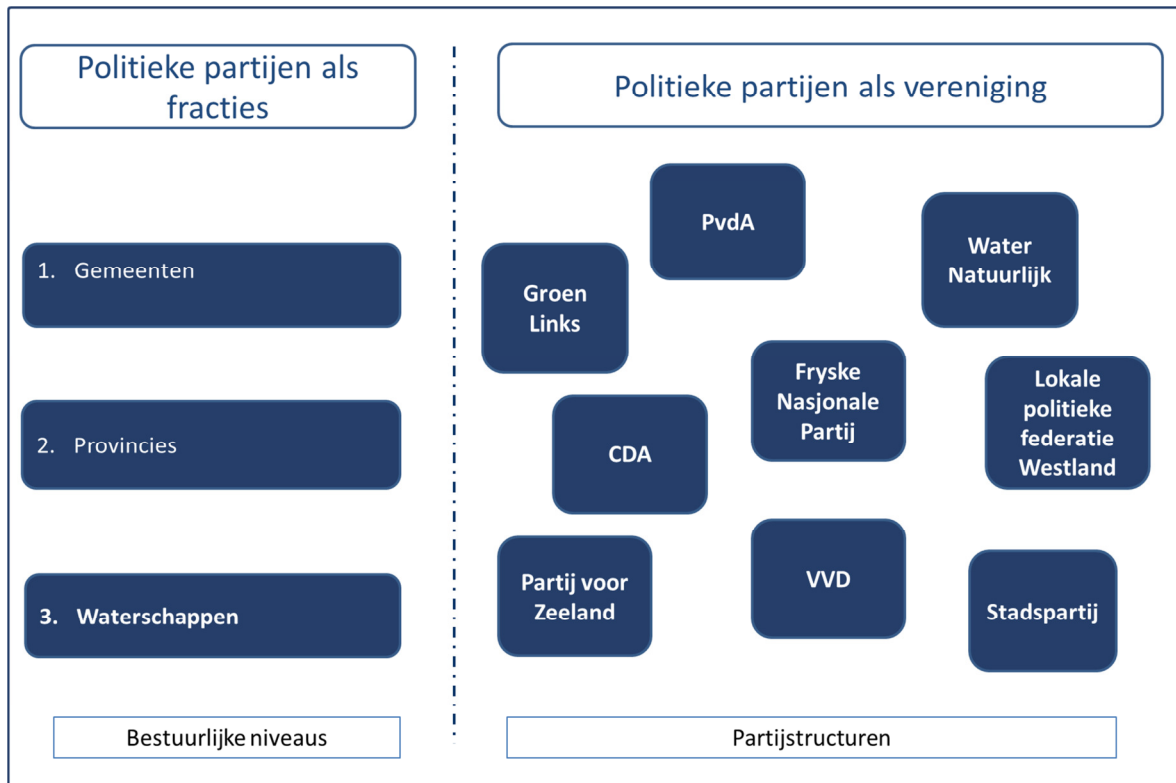
- / de politieke partij als 'fractie' vertegenwoordigd in een democratisch verkozen orgaan;
- / de politieke partij als 'vereniging'.

Dit onderscheid is om meerdere redenen relevant:

- / De basis voor vertegenwoordiging in een democratisch verkozen orgaan is volgens de [Kieswet](#) de kandidatenlijst. Diegenen van een kandidatenlijst die verkozen worden, vormen vervolgens een fractie in de gemeenteraad, Provinciale Staten of het algemeen bestuur van een waterschap.
- / Politieke partijen als 'fractie' geeft weer in hoeverre (lokale) politieke partijen in een democratisch verkozen orgaan actief zijn.
- / Tevens vormt vertegenwoordiging in een democratisch verkozen orgaan in combinatie met een geregistreerde vereniging in de huidige [Wet financiering politieke partijen](#) de juridisch basis voor een politieke partij. In de huidige wet is een politieke partij gedefinieerd als 'een vereniging die met haar conform artikel G1 of Q6 van de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezing van de Tweede Kamer of de Eerste Kamer der Staten-Generaal, waarbij aan die lijst ten minste één Kamerzetel is toegewezen'.
- / Om zicht te krijgen op de omvang en kwaliteit van (financiële) administraties speelt dus juist de wijze waarop een politieke partij 'als 'vereniging' is georganiseerd, een belangrijke rol.
- / Dat laatste maakt het van belang om niet enkel zicht te hebben op 'de politieke partij als fractie', maar ook op de 'politieke partij als vereniging' en de wijze waarop politieke partijen georganiseerd zijn.

In figuur 2 is dit onderscheid visueel weergegeven. In het vervolg van deze paragraaf werken wij dit verder uit.

Figuur 2: Visuele weergave van het onderscheid tussen politieke partijen 'als fractie' en 'als vereniging'⁵

Wettelijke basis

Kieswet

Deelname aan verkiezingen is vastgelegd in de Kieswet. Daarin wordt het volgende onderscheid gemaakt:

- / deelname aan verkiezingen door een politieke groepering die met een geregistreeerde aanduiding boven de kandidatenlijst deelneemt aan verkiezingen;⁶
- / deelname aan verkiezingen door een zogenaamde blanco lijst: een individu of groep van individuen die met een kandidatenlijst, zonder een conform de Kieswet geregistreeerde aanduiding, deelnemen aan de verkiezingen.⁷

Dit onderscheid is relevant, omdat:

- / een geregistreeerde aanduiding *enkel* kan worden gegeven aan een *politieke groepering die een vereniging is met volledige rechtsbevoegdheid*;
- / een blanco lijst betrekking heeft op *een individu of een groep van individuen* (niet zijnde een zelfstandig rechtspersoon).

⁵ Nota bene: in deze visuele weergave is een aantal politieke partijen genoemd. Dit als voorbeeld, de weergave geeft nadrukkelijk *geen* volledig overzicht van alle politieke partijen.

⁶ Kieswet, artikel G1. http://wetten.overheid.nl/BWBR0004627/AfdelingII/HoofdstukG/ArtikelG1/geldigheidsdatum_07-11-2013.

⁷ Verwijzing invoegen.

Wet financiering politieke partijen

In de huidige Wet financiering politieke partijen is opgenomen dat de wet zich richt op politieke partijen, waarbij politieke partijen zijn gedefinieerd als ‘een vereniging die met haar conform artikel G1 of Q6 van de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezing van de Tweede Kamer of de Eerste Kamer der Staten-Generaal, waarbij aan die lijst *ten minste één Kamerzetel is toegewezen*’.⁸

De wet is daarmee dus van toepassing op die politieke partijen die een zetel is toegewezen in de Tweede of Eerste Kamer. Partijen die wel aan deze verkiezingen hebben deelgenomen, maar *geen* zetel hebben behaald, vallen daarmee buiten de scope van de huidige wet.

Organisatie politieke partijen

Op basis van gesprekken met politieke partijen is in kaart gebracht op welke wijze politieke partijen zijn georganiseerd. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van personen met wie in het kader van dit onderzoek is gesproken. Daaruit komen twee elementen naar voren.

/ Centraal en decentraal georganiseerde politieke partijen

Het belangrijkste onderscheid dat naar voren is gekomen, is het onderscheid tussen *centraal* en *decentraal georganiseerde* politieke partijen. In centraal georganiseerde partijen maken afdelingen deel uit van één partij (één vereniging, met één KvK-nummer). Afdelingen zijn daarmee *geen* zelfstandige rechtspersoon. In decentraal georganiseerde partijen zijn afdelingen *wel* een zelfstandige rechtspersoon. Twee landelijke partijen zijn volledig decentraal georganiseerd: zij kennen hun basis in lokale kiesverenigingen. Bij de centraal georganiseerde partijen is een deel van de partijen volledig centraal georganiseerd, bij een ander deel is een centralisatietendens zichtbaar: een ontwikkeling waarin zelfstandige rechtspersonen op decentraal niveau zoveel mogelijk worden opgeheven en ondergebracht onder de landelijke partij.

/ Bestuurlijke niveaus versus partijstructuur

Daarnaast is van belang op te merken dat het bestuurlijke niveau (gemeente, provincie, waterschap) het niveau is waarop de politieke partij ‘als fractie’ is georganiseerd, niet noodzakelijkerwijs overeenkomt met de partijstructuur van politieke partijen. Landelijke politieke partijen kennen over het algemeen een structuur van afdelingen op lokaal niveau en in sommige gevallen ook op provinciaal niveau. Geen van de landelijke politieke partijen is op waterschapsniveau als afdeling georganiseerd. Op waterschapsniveau is daarentegen wel sprake van partijen die enkel op waterschapsniveau zijn georganiseerd, bijvoorbeeld Water Natuurlijk en de Algemene Waterschapspartij. Tabel 1 geeft ter illustratie voor een aantal landelijke partijen het aantal en type afdeling(en) weer. Dit toont aan hoe divers landelijke partijen op decentraal niveau zijn georganiseerd.

Tabel 1: Overzicht organisatie van een aantal landelijke politieke partijen

Partij	Organisatieonderdeel	Aantal
ChristenUnie	Kiesverenigingen	199
	Provinciale Unie	12
D66	Afdelingen	242
	Provinciale afdelingen	12
PvdD	Afdelingen	5

⁸ Wet financiering politieke partijen, artikel 1, lid b. http://wetten.overheid.nl/BWBR0033004/geldigheidsdatum_06-06-2013.

SGP	Plaatselijke kiesvereniging	158
	Provinciale kiesvereniging	11
VVD	Afdelingen	390
	Kamercentrales	17

Categorisering politieke partijen

Op basis van bovenstaande zijn wij gekomen tot de volgende categorisering van politieke partijen:

- / Landelijke politieke partij: een rechtspersoon die, met haar conform artikel G 1 of Q 6 van de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezing van de Tweede Kamer of de Eerste Kamer der Staten-Generaal, waarbij aan die lijst ten minste één Kamerzetel is toegewezen.⁹
- / Lokale partijen: een partij die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen van één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van een waterschap en daarin met een zetel is vertegenwoordigd.
- / Bovenlokale partij: een partij die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding, heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in twee of meer der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van een waterschap en daarin met een zetel is vertegenwoordigd.
- / Combinatielijst: een combinatie van meerdere partijen die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, met een gezamenlijke kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van waterschappen en daarin als één fractie met een zetel is vertegenwoordigd.
 - o Combinatielijst landelijke partijen: een combinatie van meerdere landelijke partijen die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding, met een gezamenlijke kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van waterschap en daarin als één fractie met een zetel is vertegenwoordigd.
 - o Combinatielijst landelijke – lokale partij: een combinatie van één of meer landelijke en lokale partijen die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, met een gezamenlijke kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van een waterschap en daarin als één fractie met een zetel is vertegenwoordigd.
- / Blanco lijst: een kandidatenlijst, zonder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding, waarmee is deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in één der Provinciale Staten of gemeenteraden en daarin met een zetel is vertegenwoordigd.¹⁰

⁹ Hier hanteren we de definitie zoals deze is opgenomen in de Wet financiering politieke partijen. Voor de andere categorieën in geldt dat deze niet in de huidige wet zijn gedefinieerd.

¹⁰ Voor de verkiezingen van algemene besturen van waterschappen is het niet mogelijk met een blanco-lijst deel te nemen. In afwijking van de andere democratische organen is het wel mogelijk met een stichting aan waterschapsverkiezingen mee te doen.

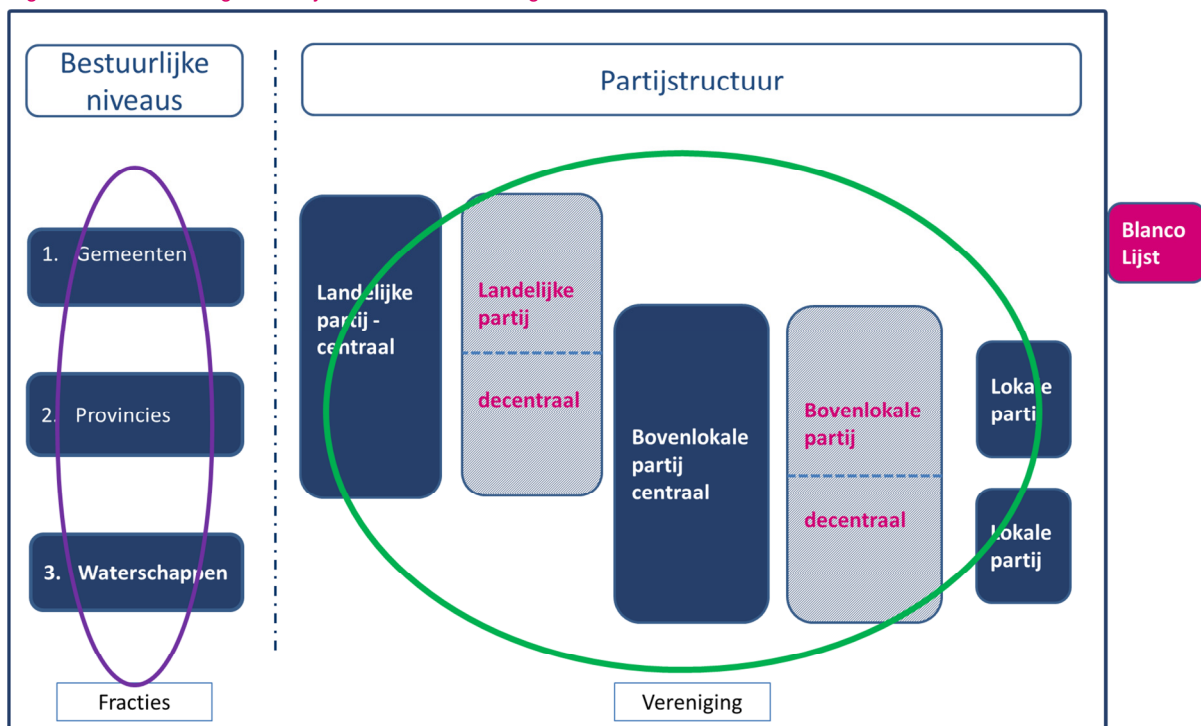
Deze categorisering is om meerdere redenen van belang:

- / Allereerst is van belang dat landelijke partijen, met een zetel vertegenwoordigd in de Tweede of Eerste Kamer, voor wat betreft de landelijke activiteiten reeds onder het regime vallen van de huidige Wet financiering politieke partijen. De andere categorieën vallen niet onder het regime van de huidige wet.
- / Voor bovenlokale partijen is van belang dat deze qua organisatiestructuur anders zijn dan lokale partijen, omdat zij als vereniging in meerdere democratisch verkozen organen actief zijn. Dit is relevant, omdat het van invloed is op de wijze waarop de (financiële) administratie is ingericht.
- / Voor blanco lijsten is van belang dat zij *geen* politieke groepering zijn.
- / Voor de combinatielijsten is van belang dat deze *enkel* op het bestuurlijke niveau (als fractie) voorkomen en niet op het organisatorische niveau van de politieke partij. De rechtspersonen van de beide partijen, die gezamenlijk een combinatielijst vormen, blijven immers bestaan. Daardoor vallen deze beiden in één van de reeds bestaande categorieën (landelijke, lokale of bovenlokale partij).

Visuele weergave analysekader en afbakening

Figuur 3 bevat een visuele weergave van het analysekader. Daarin is tevens het onderscheid opgenomen tussen centraal georganiseerde en decentraal georganiseerde partijen.

Figuur 3: Visuele weergave analysekader en afbakening

In het analysekader zijn twee cirkels opgenomen:

- / De parse cirkel (linker cirkel) heeft betrekking op de bestuurlijk niveaus. Dit is het analysekader voor de wijze waarop de aard en omvang van politieke partijen op decentraal niveau in kaart is gebracht. Hoofdstuk 2 van dit rapport is dan ook gebaseerd op dit deel van het analysekader.

- / De groene cirkel (rechter cirkel) heeft betrekking op de partijstructuur en is het analysekader voor de wijze waarop de omvang en kwaliteit van (financiële) administraties in kaart is gebracht. Hoofdstuk 3 van dit rapport is gebaseerd op het groene deel van het analysekader.

1.4 / Onderzoeksaanpak

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode van 22 augustus tot en met 7 november 2013. In het onderzoek is gebruikgemaakt van verschillende onderzoeksmethoden:

- / gesprekken met stakeholders;
- / kwantitatieve analyse van de aard en omvang van politieke partijen op decentraal niveau op basis van gegevens van het Nederlands Dagblad, persbureau Novum en de Kiesraad;
- / analyse van de omvang en kwaliteit van (financiële) administraties, op basis van:
 - o online enquête onder (afdelingen van) politieke partijen;
 - o tien verdiepende gesprekken;
- / verdiepend gesprek met de Auditdienst Rijk over de consequenties van uitbreiding van de Wfpp.

Verkenning en opstellen analysekader

In de eerste fase van het onderzoek zijn gesprekken gevoerd met stakeholders, waaronder vertegenwoordigers van landelijke en (boven)lokale politieke partijen (zie bijlage 2 voor een overzicht van gesprekspartners). Tevens is in deze fase de conceptvragenlijst opgesteld ten behoeve van de online enquête. De gesprekken met stakeholders zijn gebruikt voor het in kaart brengen van de partijstructuur van partijen en het opstellen van het analysekader (zie ook paragraaf 1.3). Het analysekader is besproken en afgestemd met de begeleidingscommissie.

De gesprekken met stakeholders zijn tevens gebruikt voor het valideren van de conceptvragenlijst. Ook de vragenlijst is afgestemd met de begeleidingscommissie. Op 16 september 2013 heeft de begeleidingscommissie de vragenlijst vastgesteld.

Kwantitatieve analyse aard en omvang politieke partijen decentraal niveau

In de tweede fase van het onderzoek is een kwantitatieve analyse uitgevoerd van de aard en omvang van politieke partijen op decentraal niveau. Dit is gebeurd aan de hand van de gegevens van het Nederlands Dagblad, persbureau Novum en de Kiesraad.

Analyse omvang en kwaliteit (financiële) administraties

Vervolgens is een online enquête uitgezet onder (penningmeesters van) lokale partijen en afdelingen van landelijke partijen. Dit is gebeurd op basis van een steekproef, waarbij onderscheid is gemaakt in:

- / landelijke partijen, centraal georganiseerd;
- / landelijke partijen, decentraal georganiseerd;
- / lokale partijen.

In bijlage 3 is een nadere toelichting opgenomen op de totstandkoming van de steekproef. Op basis van de uitkomsten van de online enquête zijn vervolgens tien verdiepende gesprekken gevoerd. Deze gesprekken zijn gebruikt om de omvang en kwaliteit van (financiële) administraties verder in beeld te brengen en om zicht te krijgen op de consequenties van en visie op de uitbreiding van de Wfpp naar decentraal niveau.

Ten slotte heeft een verdiepend gesprek plaatsgevonden met de Auditdienst Rijk over de mogelijke consequenties van de uitbreiding van de Wfpp.

Opstellen rapportage

In de laatste fase van het onderzoek is de rapportage opgesteld. Op 11 november 2013 heeft hierover afstemming plaatsgevonden met de begeleidingscommissie van het Ministerie van BZK. Op 22 november 2013 is de rapportage definitief geworden.

1.5 / Leeswijzer

Het rapport begint met een samenvatting. Hierin zijn de belangrijkste bevindingen en antwoorden op de deelvragen opgenomen. Het rapport is vervolgens opgebouwd uit zes hoofdstukken:

- / De onderzoeksverantwoording en het analysekader treft u in hoofdstuk 1.
- / In hoofdstuk 2 is een beschrijving van de aard en omvang van politieke partijen op decentraal niveau opgenomen.
- / Hoofdstuk 3 bevat een beschrijving van de omvang en kwaliteit van de (financiële) administraties van politieke partijen.
- / In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op de subsidies van politieke partijen door decentrale overheden.
- / In hoofdstuk 5 wordt ten slotte ingegaan op de consequenties van uitbreiding van de Wet financiering politieke partijen.
- / Hoofdstuk 6 geeft antwoord op de deelvragen.

2 Politieke partijen: decentraal niveau

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de eerste deelvraag: Hoeveel lokale politieke partijen zijn er op gemeentelijk, provinciaal en waterschapsniveau momenteel actief? Hierbij wordt de linker cirkel uit figuur 3 als analysekader gehanteerd (paragraaf 1.3). Dat wil zeggen dat er vijf categorieën worden onderscheiden: landelijke partijen, bovenlokale partijen, lokale partijen, combinatielijsten en blanco lijsten. Wanneer een categorie niet wordt vermeld, komt deze op het betreffende niveau niet voor.

2.1 / Gemeentelijk niveau

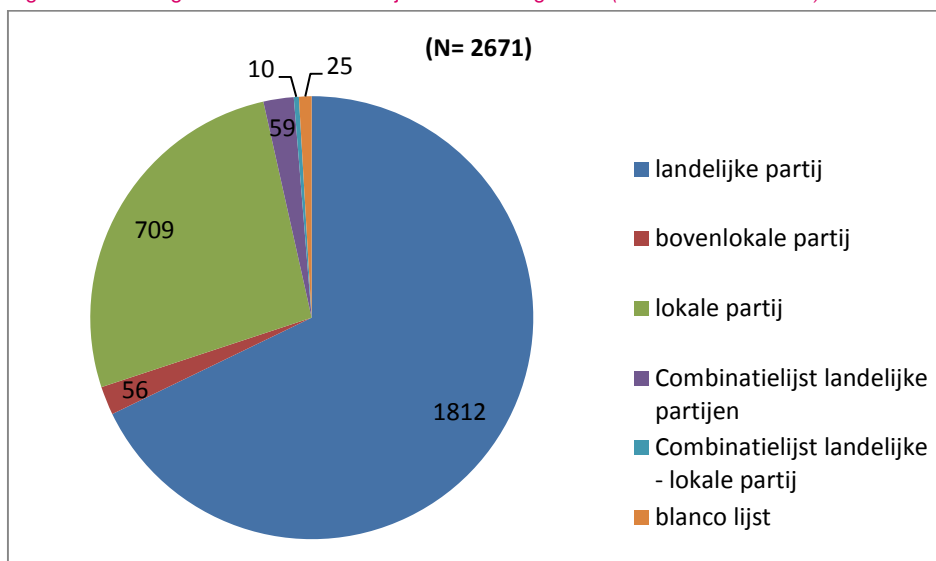
In deze paragraaf wordt aan de hand van de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen van 2010 het aantal kandidatenlijsten waarvan kandidaten zijn verkozen in kaart gebracht. Ook geeft deze paragraaf het inzicht in het aantal nieuwe en niet verkozen kandidatenlijsten en het gemiddeld aantal kandidaten per kandidatenlijst.

67,8% kandidatenlijsten met verkozen kandidaten behoort tot landelijke partij, 26,5% tot lokale partij

In 2010 hebben kandidaten van 2.853 kandidatenlijsten deelgenomen aan de gemeenteraadsverkiezingen. Van 2.671 kandidatenlijsten zijn kandidaten verkozen in een gemeenteraad. In figuur 4 is de verdeling over categorieën partij in absolute aantallen weergegeven.

Van deze verkozen kandidatenlijsten maakt 67,8% deel uit van een landelijke partij, 26,5% behoort tot een lokale partij. De andere categorieën komen beperkt voor: combinatielijsten landelijke partijen (2,2%), bovenlokale partijen (2,1%), blanco lijsten (0,9%) en combinatielijsten van landelijke–lokale partijen (0,4%).

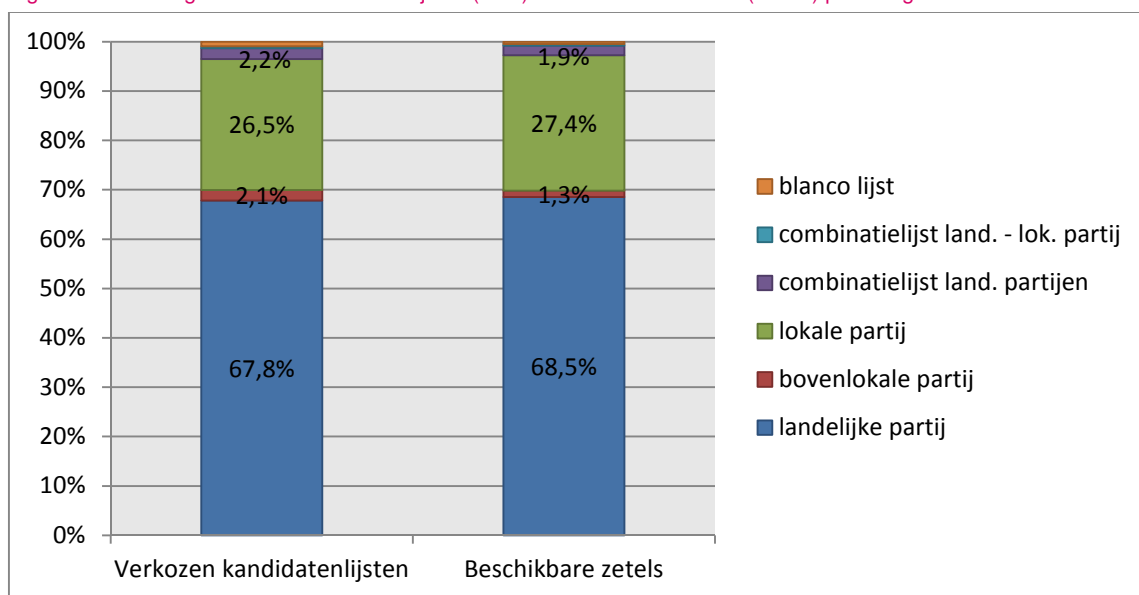
Figuur 4 Verdeling verkozen kandidatenlijsten over categorieën (in absolute aantallen)

68,5% van de beschikbare zetels voor landelijke partijen, 27,4% voor lokale partijen

De 2.671 kandidatenlijsten waarvan kandidaten zijn verkozen, bezetten gezamenlijk de 8.669 zetels die bij de verkiezingen in 2010 in gemeenteraden beschikbaar waren. Figuur 5 geeft voor de verschillende categorieën partijen weer welk percentage van de verkozen kandidatenlijsten en welk percentage van de beschikbare zetels zij innemen.

Figuur 5: Percentage verkozen kandidatenlijsten (links) en beschikbare zetels (rechts) per categorie¹¹

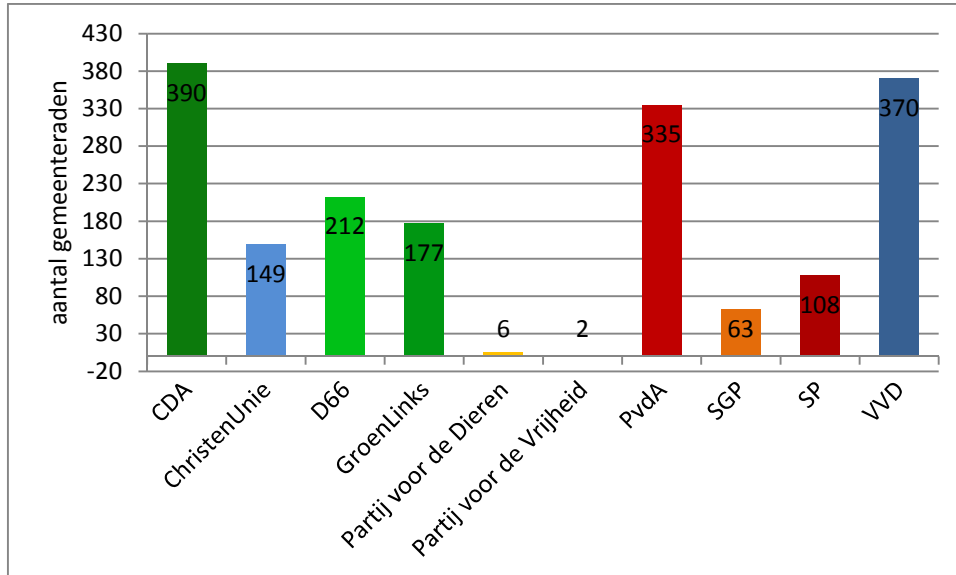
Verdeling van landelijke partijen: CDA, VVD en PvdA in de meeste gemeenten vertegenwoordigd

Figuur 6 geeft een uitsplitsing per partij van de 1.812 kandidatenlijsten van landelijke partijen, waarvan kandidaten zijn verkozen. CDA, VVD en PvdA zijn in 2010 in de meeste van de 431 gemeenteraden te vinden (in respectievelijk 390, 370 en 335 gemeenten).¹² De Partij voor de Dieren (in zes gemeenteraden) en PVV (in twee gemeenteraden) zijn in een beperkt aantal gemeenteraden vertegenwoordigd. De andere landelijke partijen zitten tussen deze uitersten in.

¹¹ De combinatielijst landelijke-lokale partijen nemen 0,4% van partijen en zetels in. Voor blanco lijsten is dit respectievelijk 0,9% van de partijen en 0,5% van de zetels.

¹² Op 1 januari 2010 waren er 431 gemeente(rade)n.

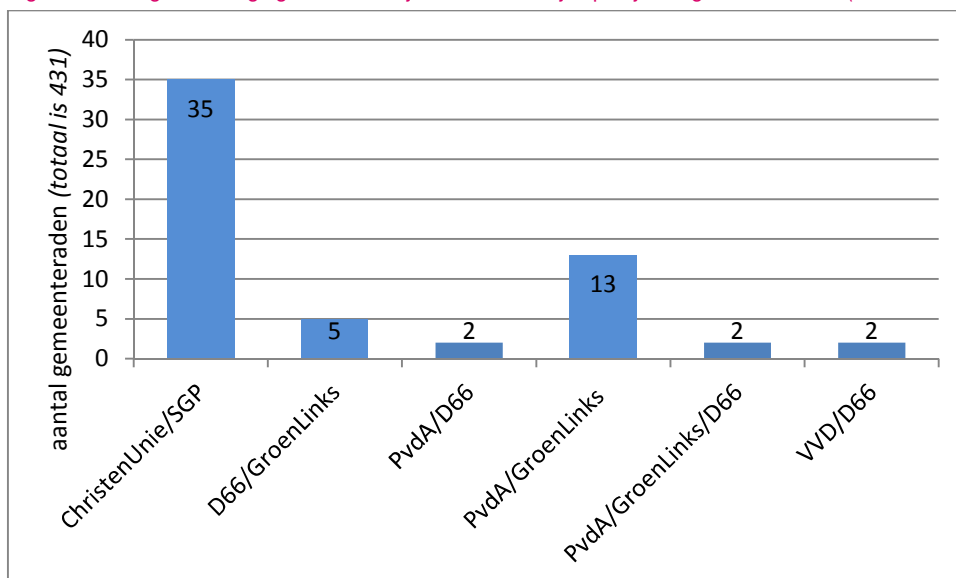
Figuur 6: Vertegenwoordiging landelijke partijen in gemeenteraden (in absolute aantallen)

Combinatielijsten van landelijke partijen

Uit figuur 4 is duidelijk geworden dat er in totaal van 59 landelijke combinatielijsten kandidaten zijn verkozen, dat is 2,2% van het totaal. Figuur 7 geeft de combinaties van landelijke partijen weer. Van de 59 combinatielijsten komt een gezamenlijke lijst van ChristenUnie-SGP met 35 keer het meest voor. Daarna volgt een combinatielijst van PvdA-GroenLinks met 13. D66 werkt met drie verschillende partijen samen (GroenLinks, PvdA, VVD), andere partijen met maximaal twee landelijke partijen.

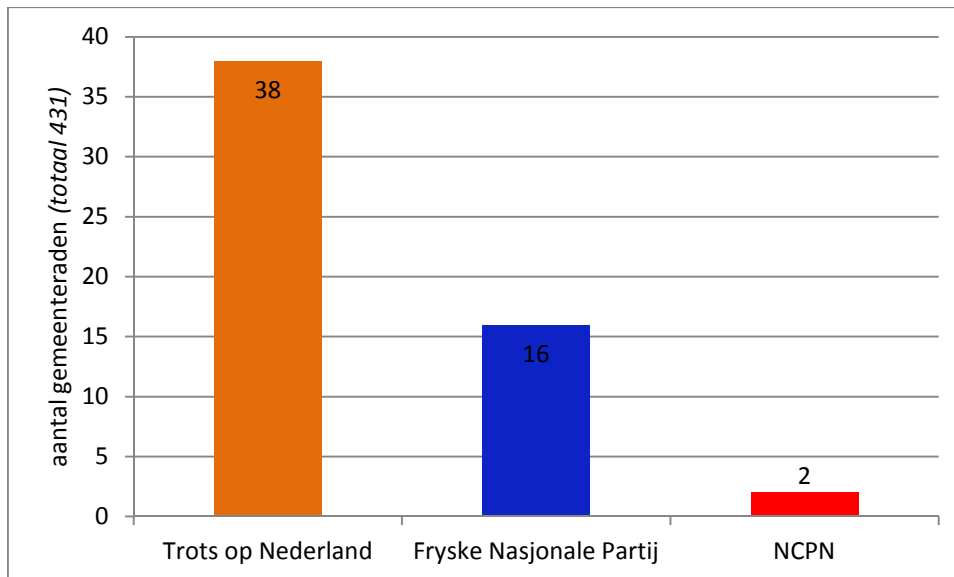
Figuur 7: Vertegenwoordiging combinatielijsten van landelijke partijen in gemeenteraden (in absolute aantallen)

In 2010 zijn kandidaten drie bovenlokale partijen in gemeenteraden verkozen, merendeel is TROTS

In totaal zijn er in 2010 kandidaten van drie bovenlokale partijen verkozen in de gemeenteraden (2,1% van het totaal aantal verkozen kandidatenlijsten, figuur 4). Dit gaat om Trots op Nederland (TROTS), de Fryske Nasjonale Partij (FNP) en de NCPN. Dit betreffen alle drie bovenlokale partijen omdat zij niet met een zetel zijn vertegenwoordigd in de Tweede of Eerste kamer.¹³ TROTS is met een vertegenwoordiging in 38 gemeenten veruit de grootste, gevolgd door de FNP die in 16 gemeenten is verkozen. In figuur 8 is dit visueel weergegeven.

Figuur 8: Vertegenwoordiging bovenlokale partijen in gemeenteraden (in absolute aantallen)

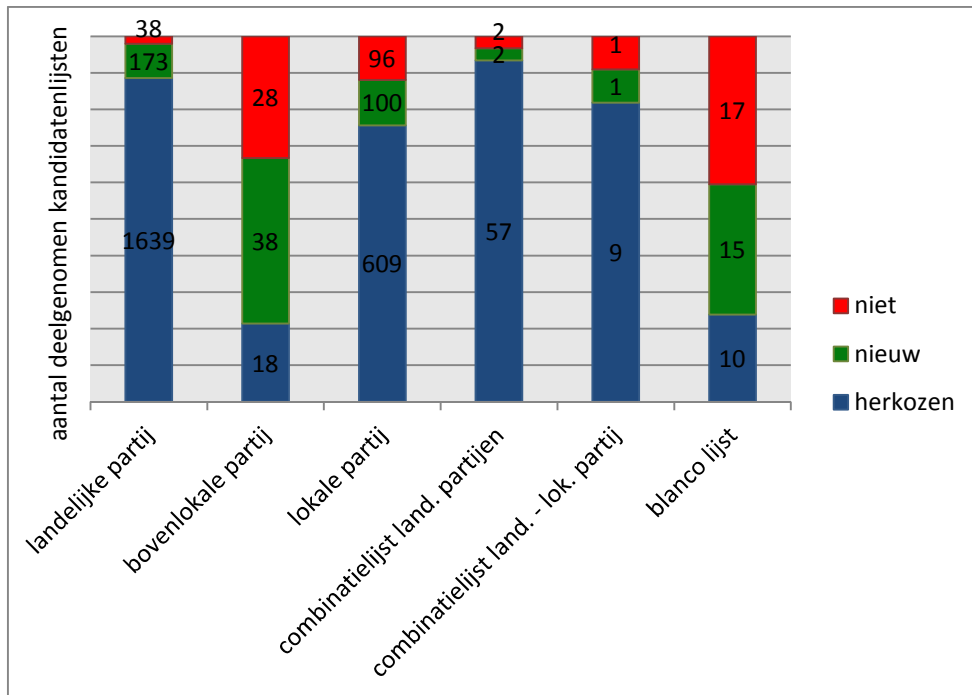
Van 12% van de kandidatenlijsten zijn kandidaten voor het eerst verkozen

Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2010 zijn van 329 kandidatenlijsten voor het eerst kandidaten in de gemeenteraad verkozen. Dit is 11,5% van het aantal kandidatenlijsten dat aan de verkiezingen heeft deelgenomen. Het betreft zowel kandidatenlijsten die in 2010 voor het eerst deelnamen aan de gemeenteraadsverkiezingen, als kandidatenlijsten die ook in 2006 al deelnamen aan de verkiezingen en toen niet werden verkozen.

Van die 329 kandidatenlijsten, waarvan voor het eerst kandidaten zijn verkozen, maken 173 deel uit van een landelijke partij, 100 behoren tot lokale partijen. De kandidatenlijsten van 38 nieuw verkozen bovenlokale partijen behoren tot TROTS. Dit verklaart het grote aandeel nieuw verkozenen bij bovenlokale partijen. Ook bij blanco lijsten is dit aandeel fors.

¹³Een landelijke partij is gedefinieerd als een rechtspersoon die, met haar conform artikel G 1 of Q 6 van de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezing van de Tweede Kamer of de Eerste Kamer der Staten-Generaal, waarbij aan die lijst ten minste één Kamerzetel is toegewezen. TROTS en NCPN vallen buiten deze definitie van een landelijke partij. Omdat deze partijen in meerdere bestuursorganen zijn verkozen, zijn aangemerkt als bovenlokale partij (zie ook bijlage 1).

Figuur 9: Aantal herkozen, nieuw verkozen en niet verkozen kandidatenlijsten per categorie (in absolute aantallen)

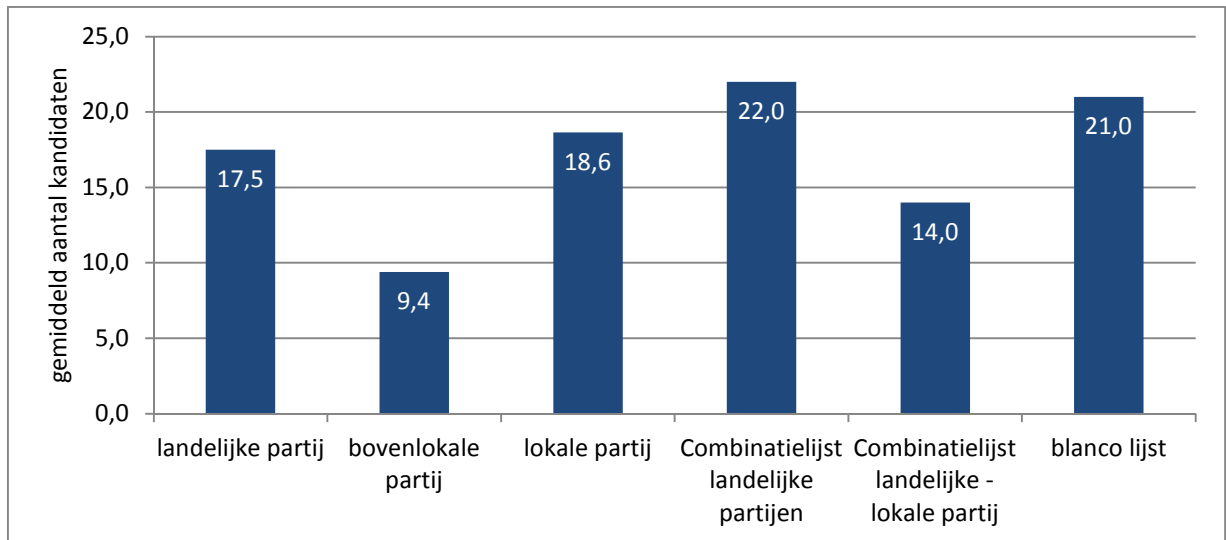
6,3% van de kandidatenlijsten, waarmee is deelgenomen aan verkiezingen, haalt geen zetel

Van de 2.853 kandidatenlijsten, waarmee is deelgenomen aan de verkiezingen, hebben van 182 kandidatenlijsten kandidaten geen zetel verworven (6,3%). Figuur 9 laat zien dat dit procentueel het meest voorkomt bij blanco lijsten en bovenlokale partijen.

Gemiddeld aantal kandidaten op kieslijst

Op basis van een selecte steekproef onder de kandidatenlijsten van 35 gemeenten is gekeken naar het aantal kandidaten per kandidatenlijst. Het gemiddeld aantal kandidaten lag bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2010 op 17,5 kandidaten per kandidatenlijst (figuur 10). Voor combinatielijsten van landelijke partijen ligt dit aantal met gemiddeld 22 kandidaten het hoogst, terwijl bovenlokale partijen gemiddeld slechts 9,4 kandidaten op de kandidatenlijst hebben staan. Het verschil in aantal kandidaten per kandidatenlijst tussen landelijke (17,5) en lokale partijen (18,6) is gering. Uit een uitsplitsing per landelijke partij blijkt dat het gemiddeld aantal kandidaten per kandidatenlijst varieert van 14,8 voor D66 en GroenLinks tot 21,6 voor het CDA.

Figuur 10: Gemiddeld aantal kandidaten per categorie

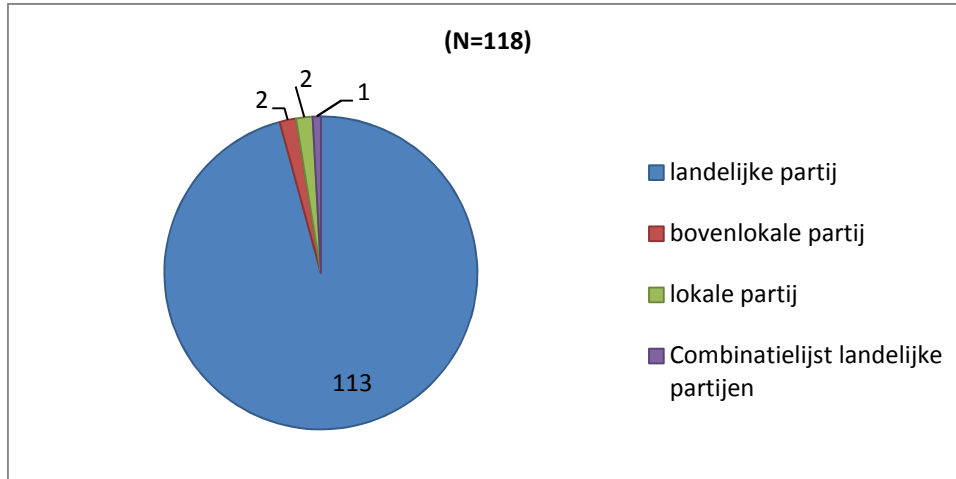
2.2 / Provinciaal niveau

In deze paragraaf wordt aan de hand van de uitslagen van de Provinciale Statenverkiezingen van 2011 het aantal kandidatenlijsten, waarvan kandidaten zijn verkozen, in kaart gebracht. Ook geeft deze paragraaf inzicht in het aantal nieuwe en niet verkozen kandidatenlijsten.

96% van de kandidatenlijsten met verkozen kandidaten behoort tot landelijke partij

In 2011 hebben 147 kandidatenlijsten meegedaan aan de verkiezingen voor de twaalf Provinciale Staten. Van 118 kandidatenlijsten zijn kandidaten verkozen. Van die 118 kandidatenlijsten behoort 96% tot een landelijke partij. Bovenlokale, lokale en combinatielijsten van landelijke partijen komen amper voor (respectievelijk 1,7%, 1,7% en 0,8%). Combinatiepartijen van landelijke-lokale partijen en blanco-lijsten komen in de Provinciale Staten niet voor. In figuur 11 is dit weergegeven.

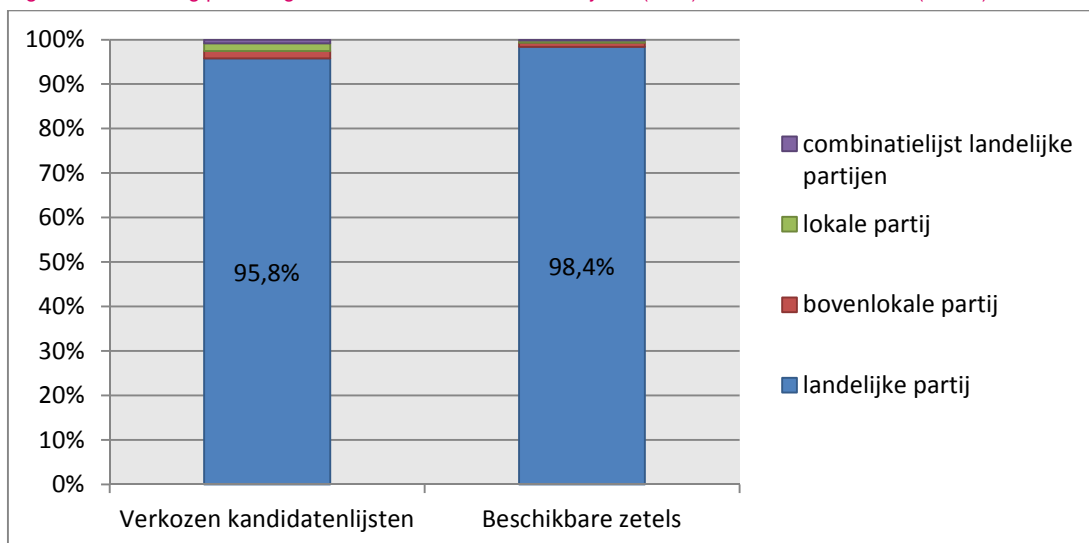
Figuur 11: Verdeling verkozen kandidatenlijsten over categorieën (in absolute aantallen)

Op provinciaal niveau is 98,4% van de zetels voor landelijke partijen

De verkozen kandidaten van 118 kandidatenlijsten vullen gezamenlijk de 566 zetels die in de Provinciale Staten beschikbaar zijn. In figuur 12 is dit uitgesplitst per categorie partij. Hierbij is zowel weergegeven welk percentage van de verkozen lijsten en welk percentage van de beschikbare zetels zij innemen. Landelijke partijen nemen gemiddeld een groter aandeel zetels in dan bovenlokale en lokale partijen.

Figuur 12: Verdeling per categorie over verkozen kandidatenlijsten (links) en beschikbare zetels (rechts)¹⁴

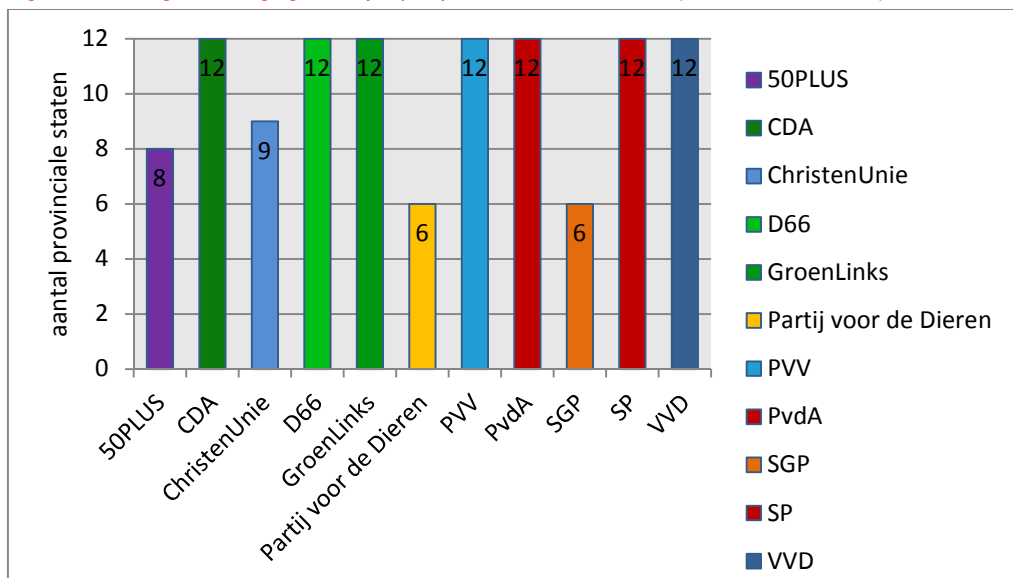

¹⁴ Bovenlokale partijen vormen 1,7% van de partijen en bezetten 0,9% van de zetels. Lokale partijen vormen 1,7% van de partijen en nemen 0,5% van de zetels in. Combinatielijsten van landelijke partijen maken 0,8% uit van het totaal aantal partijen. Deze categorie bezet 0,2% van de zetels.

Verdeling van landelijke partijen over Provinciale Staten

Figuur 13 geeft per partij weer hoe vaak kandidatenlijsten van landelijke partijen in Provinciale Staten zijn verkozen. Daaruit blijkt dat CDA, D66, GroenLinks, PVV, PvdA, SP en VVD in alle provincies zijn vertegenwoordigd. De andere landelijke partijen zijn in minimaal de helft van de provincies vertegenwoordigd.

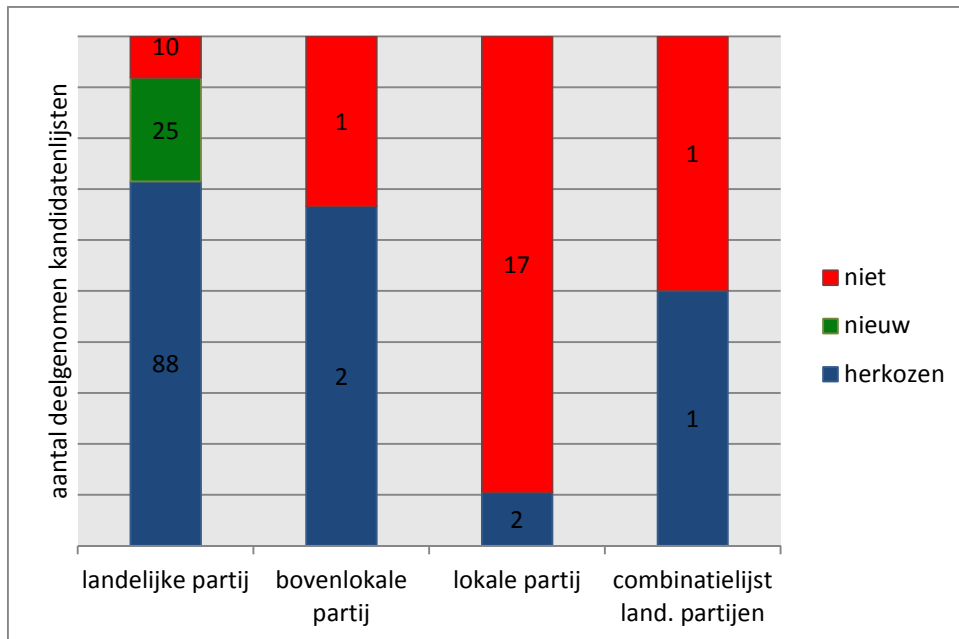
Figuur 13: Vertegenwoordiging landelijke partijen in Provinciale Staten (in absolute aantallen)

Op provinciaal niveau heeft 19,7% van de partijen die deelnam geen zetel gehaald

Van de 147 kandidatenlijsten, waarmee is deelgenomen aan de laatste verkiezingen voor Provinciale Staten, hebben er 29 (19,7%) geen zetel gehaald. Dit gaat voornamelijk om lokale (provinciale) partijen (17). Dit zijn partijen die slechts in één provincie aan de verkiezingen hebben deelgenomen. Dit zijn partijen als Brabant Nu, Mooi Utrecht en Partij Nieuw Limburg. Figuur 14 laat zien dat van de lokale partijen die hebben deelgenomen aan de verkiezingen, 89,5% niet is verkozen. Ook voor bovenlokale partijen en combinatielijsten van landelijke partijen geldt dat zij relatief vaak geen zetel behalen.

Figuur 14 Aantal herkozen, nieuw verkozen en niet verkozen kandidatenlijsten per categorie (in absolute aantallen)

Lijsten waarvan kandidaten *nieuw* zijn verkozen maken allen deel uit van landelijke partij

Figuur 14 laat tevens zien dat, verdeeld over de twaalf provincies, van de 113 kandidatenlijsten van landelijke partijen waarvan kandidaten zijn verkozen, 25 kandidatenlijsten nieuw verkozen zijn. Dit is 21,2% van het totaal aantal verkozen kandidatenlijsten. Drie partijen zorgen hiervoor: PVV, 50PLUS en D66.

2.3 / Waterschapsniveau

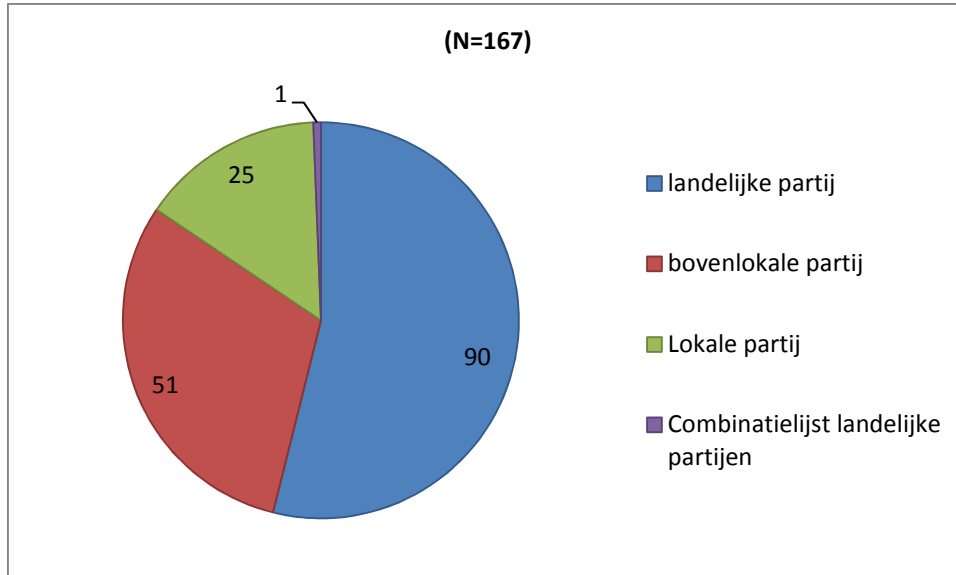
In deze paragraaf wordt aan de hand van de uitslagen van de laatste verkiezingen van de algemene besturen van waterschappen in 2008, het aantal verkozen kandidatenlijsten weergegeven. Ook geeft het inzicht in het aantal lijsten waarvan geen kandidaten werden verkozen. Met de waterschapsverkiezingen van 2008 is de overgang gemaakt van een personenstelsel naar een lijstenstelsel. Vanaf 2008 deden partijen voor het eerst met kandidatenlijsten mee aan deze verkiezingen. Daarmee geldt dat alle kandidaten van lijsten nieuw zijn verkozen.

Verkozen kandidaten vooral van kandidatenlijsten van landelijke partijen en waterschapspartijen

In 2008 namen 202 kandidatenlijsten deel aan de waterschapsverkiezingen in 27 waterschappen.¹⁵ Van deze kandidatenlijsten zijn er 167 waarvan kandidaten zijn verkozen in het algemeen bestuur van een waterschap. Hiervan behoort 54% tot een landelijke partij en 31% tot een bovenlokale partij. Lokale (waterschaps)partijen, partijen die slechts in één waterschap vertegenwoordigd zijn, maken 15% uit van het totaal. In figuur 15 is dit weergegeven.

¹⁵ Bij de laatste verkiezingen waren er 27 waterschappen. Inmiddels is dit aantal door fusies teruggelopen tot 25.

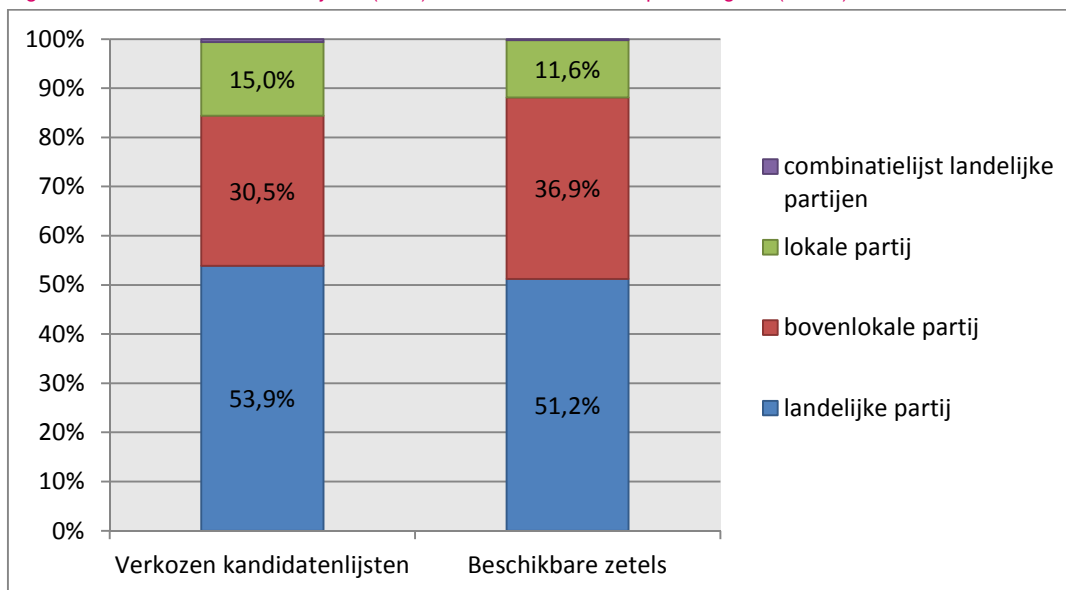
Figuur 15: Verdeling verkozen kandidatenlijsten over categorieën (in absolute aantallen)

Bij waterschappen behoort 53,9% van de verkozen kandidatenlijsten tot een landelijke partij

De verkozen kandidaten van 167 kandidatenlijsten vullen gezamenlijk de 447 zetels die in algemene besturen van waterschappen beschikbaar zijn. In figuur 16 is de verdeling uitgesplitst per categorie. Hierbij is zowel weergegeven welk percentage van de verkozen kandidatenlijsten en welk percentage van de beschikbare zetels zij innemen.

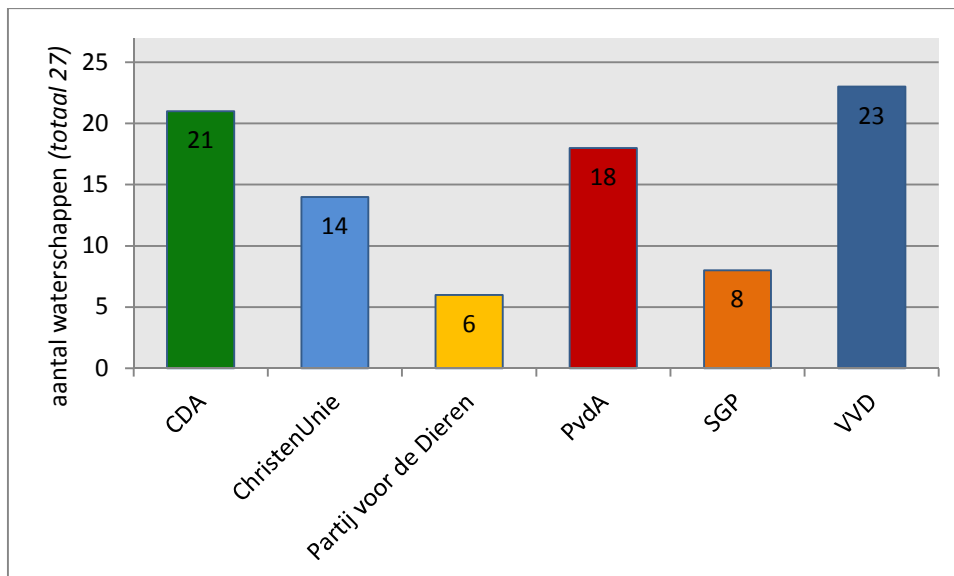
Figuur 16: Verkozen kandidatenlijsten (links) en beschikbare zetels per categorie (rechts)

Verdeling over landelijke partijen

Figuur 17 geeft weer in hoeveel algemene besturen van waterschappen kandidaten van kandidatenlijsten van landelijke partijen zijn verkozen. VVD en CDA zijn in veruit de meeste waterschappen vertegenwoordigd. PvdA en ChristenUnie hebben in ruim de helft van de waterschappen zitting in het algemeen bestuur. De SGP en Partij voor de Dieren zijn in een klein deel van de waterschappen vertegenwoordigd. De landelijke partijen D66, GroenLinks, PVV en SP zijn niet vertegenwoordigd op waterschapsniveau.

Figuur 17: Vertegenwoordiging van landelijke partijen in waterschappen (in absolute aantallen)

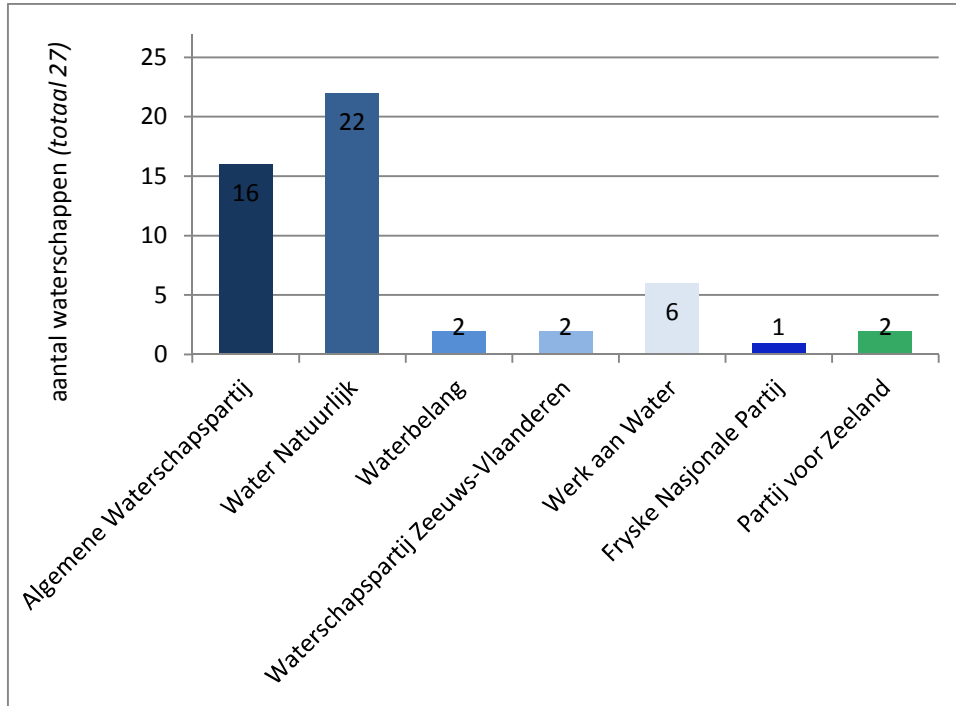

Verdeling over bovenlokale partijen

Uit figuur 15 werd duidelijk dat van de kandidatenlijsten waarvan kandidaten zijn verkozen 31% tot bovenlokale partijen behoort (met 51 van de 167 kandidatenlijsten). Dit percentage ligt op waterschapsniveau veel hoger dan op gemeentelijk en provinciaal niveau (respectievelijk 2,1% en 1,7%). Dit komt doordat op waterschapsniveau een aantal specifieke waterschapspartijen actief zijn.

Van de kandidatenlijsten van bovenlokale partijen waarvan kandidaten zijn verkozen behoren er 48 tot een specifieke waterschapspartij (drie kandidatenlijsten behoren er tot de Fryske Nasjonale Partij en de Partij voor Zeeland). Deze partijen zijn enkel op het niveau van waterschappen actief. De grootste waterschapspartij is Water Natuurlijk (43%), gevolgd door de Algemene Waterschapspartij (31%) en Werk aan Water (12%). In figuur 18 is dit uitgesplitst per partij.

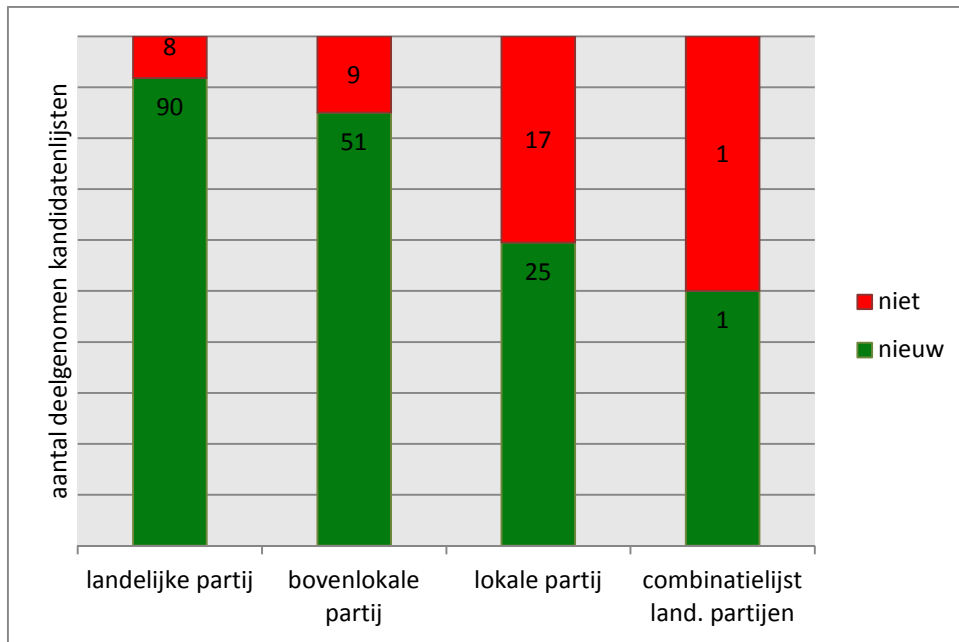
Figuur 18: Vertegenwoordiging bovenlokale partijen in waterschappen (in absolute aantallen)

17,3% van de kandidatenlijsten behaalt geen zetel

Van de 202 kandidatenlijsten die aan de laatste waterschapsverkiezingen hebben deelgenomen, hebben er 35 (17,3%) geen zetel gehaald. Dit gaat vooral om lokale partijen (figuur 19). Daarvan haalt ruim 40% van de kandidatenlijsten geen zetel. Alle partijen zijn nieuw gekozen, omdat met de waterschapsverkiezingen in 2008 het lijstenstelsel is ingevoerd.

Figuur 19: Nieuw verkozen en niet verkozen kandidatenlijsten per categorie (in absolute aantallen)

2.4 / Overzicht van kandidatenlijsten op decentraal niveau

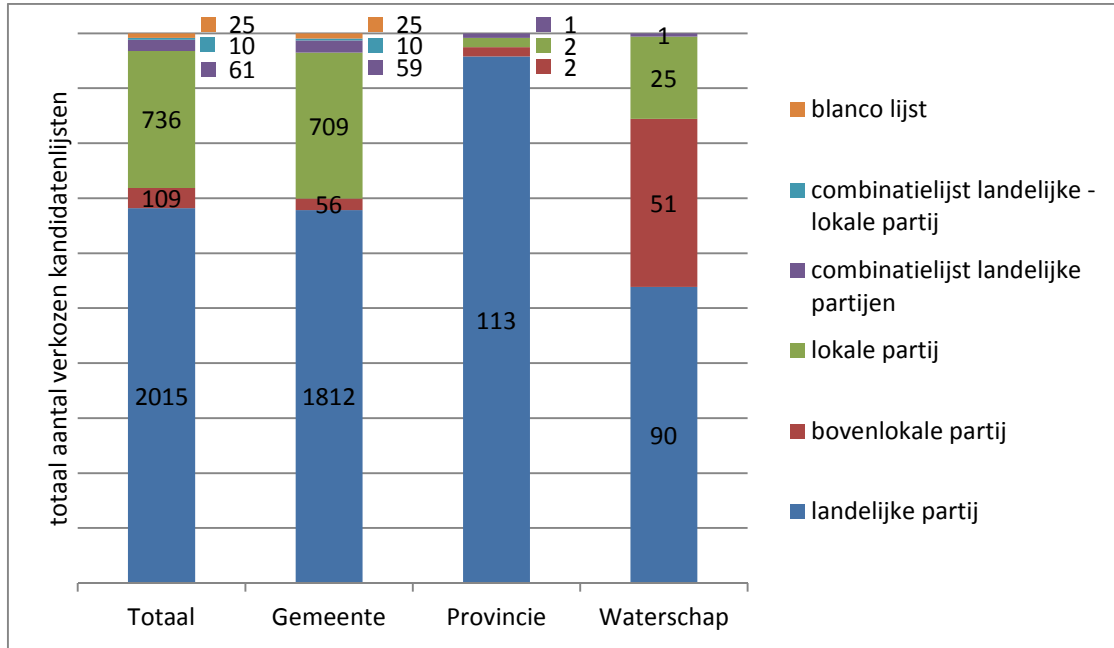
Deze paragraaf biedt een totaaloverzicht van de verschillende categorieën partijen die op gemeentelijk, provinciaal en waterschapsniveau actief zijn.

68% van de lijsten, waarvan op decentraal niveau kandidaten zijn verkozen, zijn landelijke partijen

Als alle kandidatenlijsten over de drie niveaus bij elkaar worden opgeteld, geldt dat 68% van de kandidatenlijsten, waarvan op decentraal niveau kandidaten zijn verkozen, deel uitmaakt van een landelijke partij, 25% behoort tot een lokale partij. Bovenlokale partijen zijn goed voor 4% van het totaal. Combinatielijsten en blanco lijsten zijn bij elkaar goed voor 3% van het totaal aantal kandidatenlijsten, waarvan kandidaten zijn verkozen.

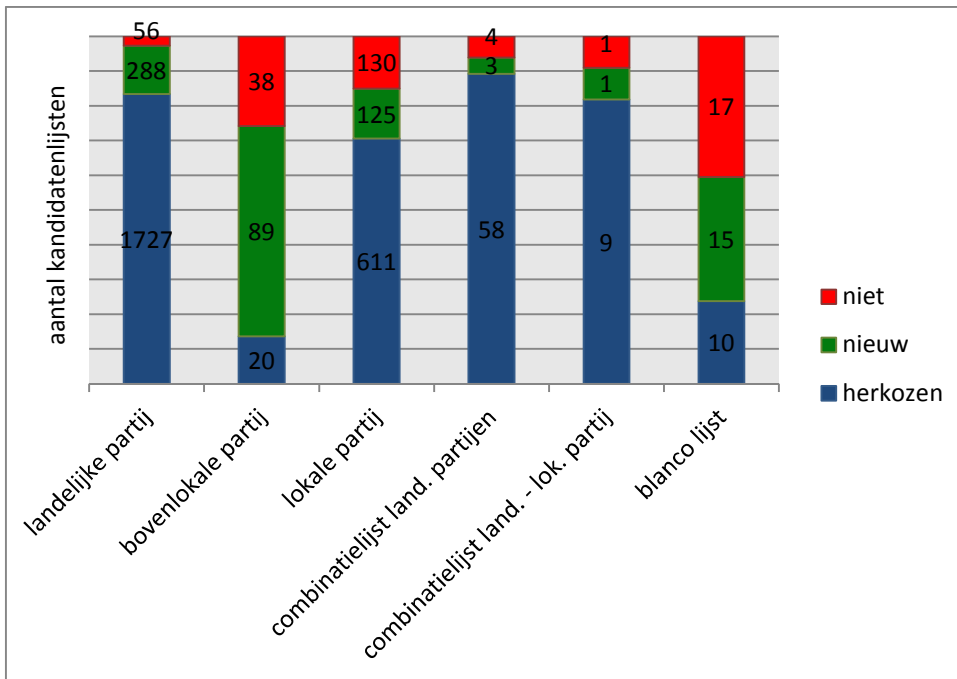
In figuur 20 is voor de drie bestuurlijke niveaus weergegeven hoe de kandidatenlijsten, waarvan kandidaten zijn verkozen, zijn verdeeld over de verschillende categorieën partijen. Op alle bestuurlijke niveaus vormen landelijke partijen meer dan de helft van het aantal verkozen kandidatenlijsten, waarvan kandidaten zijn verkozen. Op provinciaal niveau vormen landelijke partijen zelfs 96% van de kandidatenlijsten, waarvan kandidaten zijn verkozen. Bovenlokale partijen zijn vooral te vinden bij waterschappen. Dit houdt verband met een aantal waterschapspartijen, waarvan veel kandidaten in algemene besturen zijn verkozen. Lokale partijen zijn met name goed vertegenwoordigd op gemeentelijk niveau. Dit geldt in mindere mate ook voor de waterschappen. Combinatielijsten en blanco lijsten komen op alle drie de bestuurlijke niveaus zeer beperkt voor. Blanco lijsten zijn enkel te vinden op gemeentelijk niveau, en ook daar beperkt (0,9%).

Figuur 20: Aantal verkozen kandidatenlijsten per categorie, uitgesplitst naar bestuurlijk niveau

Figuur 21 maakt voor het decentraal niveau inzichtelijk van welke kandidatenlijsten kandidaten zijn verkozen en van welke kandidaten nieuw of niet zijn verkozen. Daaruit blijkt dat met name blanco lijsten en bovenlokale partijen deelnemen aan de verkiezingen, maar geen zetel behalen. Eerder werd duidelijk dat op provinciaal en waterschapsniveau lokale partijen en combinatielijsten wel deelnemen aan verkiezingen, maar vaak *niet* worden verkozen. Lijsten waarvan kandidaten nieuw zijn verkozen, komen vooral voor bij bovenlokale partijen en blanco lijsten. Voor bovenlokale partijen komt dit door de deelname van TROTS aan gemeenteraadsverkiezingen en de bovenlokale waterschapspartijen die voor het eerst met een kieslijst deel hebben genomen aan de verkiezingen. Uit figuur 21 blijkt verder dat van de landelijke partijen, die aan verkiezingen op decentraal niveau deelnemen, 97% verkozen wordt.

Figuur 21: Aantal herkozen, nieuw verkozen en niet verkozen kandidatenlijsten op decentraal niveau, uitgesplitst per categorie partij (in absolute aantallen)

3 Omvang en kwaliteit administraties

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de tweede deelvraag: Wat is de omvang en de kwaliteit van de (financiële) administratie van politieke partijen in het decentraal bestuur? Dit door in te gaan op een aantal elementen uit de administraties van politieke partijen. De rechter (paarse) cirkel uit figuur 3 geldt als analysekader.

3.1 / Introductie

Dit hoofdstuk biedt inzicht in de omvang en kwaliteit van de (financiële) administraties van politieke partijen. Dit inzicht is tot stand gekomen op basis van een steekproef onder 265 geënquêteerden op gemeentelijk niveau (zie bijlage 3 voor een nadere toelichting op de steekproef) en gesprekken met stakeholders (zie bijlage 2 voor een overzicht van geraadpleegde personen).

Onderscheid centraal en decentraal georganiseerde partijen

In dit onderzoek wordt onderscheid gemaakt tussen centraal en decentraal georganiseerde partijen. Zoals reeds uiteengezet in het analysekader in paragraaf 1.3 zijn, in centraal georganiseerde partijen, afdelingen onderdeel van één partij. Afdelingen zijn in dat geval *geen* zelfstandige rechtspersoon. In decentraal georganiseerde partijen zijn afdelingen *wel* een zelfstandige rechtspersoon.

Uit het onderzoek blijkt dat er verschil bestaat in de mate waarin centraal georganiseerde partijen, daadwerkelijk centraal georganiseerd zijn. Bij sommige landelijke partijen is de partij volledig centraal georganiseerd. Bij andere partijen is sprake van een centralisatietendens. Uit dit onderzoek blijkt dat de afgelopen jaren de ontwikkeling ingezet om zelfstandige rechtspersonen op decentraal niveau zoveel mogelijk op te heffen en onder te brengen onder de landelijke partij. Ten tijde van het onderzoek was die ontwikkeling bij nog niet alle centraal georganiseerde partijen voltooid. Ook zijn er partijen waarbij deze ontwikkeling niet zichtbaar is.

Drie categorieën uitgelicht

Daar waar in dit hoofdstuk verwezen wordt naar resultaten uit de online enquête, wordt de weergave van de omvang en kwaliteit van administraties beperkt tot drie categorieën:

- / Landelijke partijen – centraal georganiseerd
- / Landelijke partijen – decentraal georganiseerd¹⁶
- / Lokale partijen

Dit omdat uit het vorige hoofdstuk, paragraaf 2.4, duidelijk is geworden dat landelijke en lokale partijen de meest voorkomende categorieën zijn, met respectievelijk 68% en 25% van het totaal aantal kandidatenlijsten waarvan kandidaten zijn verkozen (zie ook figuur 20). Bovenlokale partijen maken 4% uit van het totaal aantal verkozen kandidatenlijsten, waarvan kandidaten zijn verkozen. Overigens geldt, zo bleek uit gesprekken met stakeholders, ook voor bovenlokale partijen dat zij qua organisatiestructuur tot één van de categorieën – centraal of decentraal georganiseerd – behoren. In die zin kan gesteld worden dat het onderscheid, zoals in dit hoofdstuk beschreven, ook van toepassing is op bovenlokale partijen.

¹⁶ Twee landelijke partijen zijn decentraal georganiseerd. Bij één landelijke partij die zijn basis *niet* kent in lokale kiesverenigingen, is de centralisatietendens nog in een beginstadium en is er sprake van verschillende zelfstandige rechtspersonen. Om die reden is ten behoeve van de steekproef zoals die voor dit onderzoek is uitgezet deze partij aangemerkt als decentraal georganiseerde partij.

Blanco lijsten zijn in de enquête niet meegenomen. Dit omdat uit de analyse van de gegevens van de verkiezingen in 2010 blijkt dat het aantal blanco lijsten weinig voorkomt. In 2010 betrof 1% van het totaal aantal verkozen partijen blanco lijsten.¹⁷ Van het totaal aantal beschikbare zetels is 0,5% naar blanco lijsten gegaan. Verder kennen blanco lijsten überhaupt geen partijorganisatie.¹⁸

3.2 / Inrichting financiële administraties

Verreweg de meeste partijen en afdelingen voeren een financiële administratie

Het onderzoek wijst uit dat ten aanzien van alle categorieën meer dan 90% van de politieke partijen een financiële administratie voert. Bij alle stakeholders, met wie in het kader van dit onderzoek is gesproken, beschikt de partij over een financiële administratie. De online enquête bevestigt dit beeld: meer dan 92% van de respondenten geeft aan dat de partij of afdeling¹⁹ over een eigen financiële administratie beschikt (zie ook figuur 22). Van de respondenten die aangeven dat hun partij of afdeling geen financiële administratie voert (in totaal betreft dit 14 respondenten), heeft een deel hiervoor een verklaring gegeven. Dit betreft dan veelal afdelingen in oprichting (die nog direct onder de (financiële) verantwoordelijkheid van de landelijke partij valt) of juist slapende verenigingen.

Bij het merendeel van de partijen en afdelingen is het bestuur, en daarbinnen de penningmeester, verantwoordelijk voor het voeren van de administratie. Het bestuur en andere functies worden vervuld door vrijwilligers. Dat geldt zowel voor lokale partijen als voor afdelingen van landelijke of bovenlokale partijen. Slechts in een paar uitzonderingen, een partij of afdeling in één van de grote steden, heeft een partij een (parttime) medewerker in dienst.

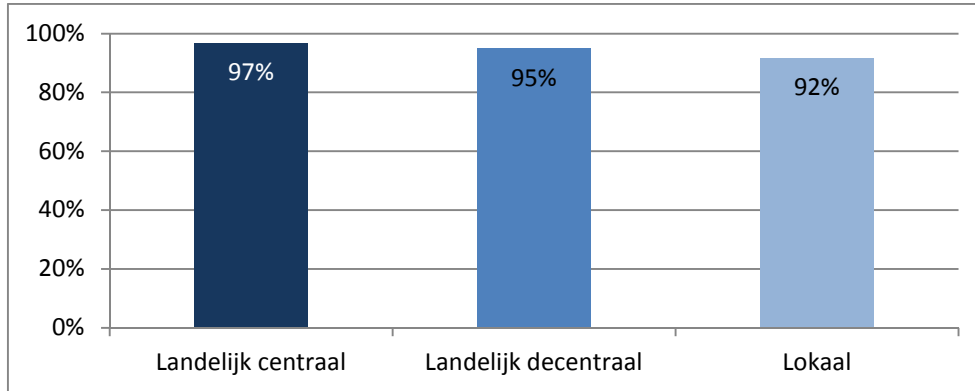
Een aantal centraal georganiseerde landelijke partijen stelt eisen aan de inrichting van de financiële administratie, het opstellen van jaarrekeningen en de controle daarop. De wijze waarop dit gebeurt verschilt: bij sommige partijen bestaat dit uit een instructie op papier en/of een jaarlijkse (verplichte) training voor penningmeesters. Daarnaast zijn er partijen waar vaste formats gelden voor het voeren van de administratie (in excel of bijvoorbeeld in zelf ontwikkelde applicaties). Andere landelijke partijen kennen wel een instructie, maar laten de wijze waarop afdelingen de administratie inrichten over aan de afdeling zelf. Decentraal georganiseerde landelijke partijen stellen geen eisen aan de inrichting van de financiële administratie, het opstellen van jaarrekeningen en de controle daarop.

¹⁷ In 2010 zijn kandidaten van 25 blanco lijsten verkozen bij verkiezingen (tegenover kandidaten van 709 lokale partijen en 1.812 van landelijke partijen).

¹⁸ Blanco lijsten hebben in 2010 bij elkaar 40 zetels behaald (tegenover 2.377 voor lokale partijen en 5.940 voor landelijke partijen).

¹⁹ Partijen hanteren verschillende termen voor hun organisatieonderdelen op decentraal niveau. Omwille van de leesbaarheid wordt in het hele rapport de term afdeling gehanteerd.

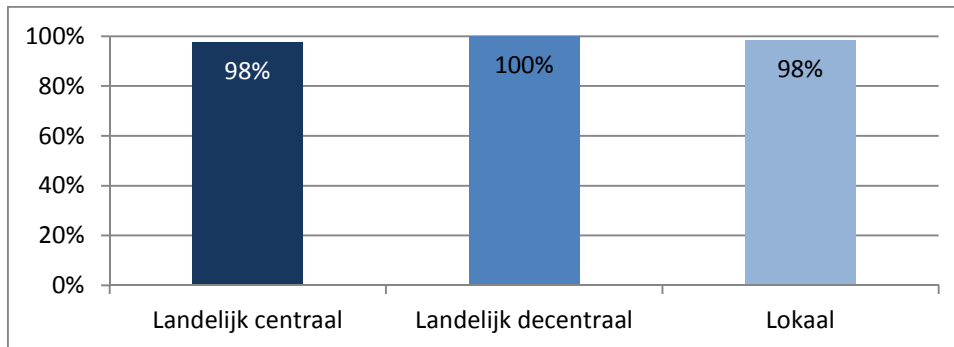
Figuur 22: Aanwezigheid van een financiële administratie

Bijna alle partijen beschikken over een (eigen) bankrekening

Uit het onderzoek blijkt ook dat partijen en afdelingen beschikken over een (eigen) bankrekening. De resultaten van de online enquête bevestigen dit (zie figuur 23).

Figuur 23: Beschikbaarheid eigen bankrekening²⁰

Voor bijna alle centraal georganiseerde landelijke partijen geldt bovendien dat afdelingen een rekening krijgen toegewezen die gekoppeld is aan de bankrekening van de landelijke partij. In dat geval worden één of twee bestuursleden van de afdeling gemachtigd door het landelijk bureau. Het landelijk bureau heeft daarmee inzicht in de bankrekening van afdelingen. Voor een deel van de centraal georganiseerde landelijke partijen is het hebben van zo'n gekoppelde rekening verplicht, voor andere partijen is het een mogelijkheid, geen verplichting. Uit dit onderzoek wordt duidelijk dat de centraal georganiseerde landelijke partijen bezig zijn alle afdelingen onder het regime (en bankrekening) van de landelijke partij te brengen. De ene partij is hier verder in dan de andere partij. Decentraal georganiseerde partijen werken niet met

²⁰ Ter toelichting op de 2% die aangeeft dat hun partij of afdeling niet over een eigen bankrekening te beschikt: van de vier respondenten die dit aangeven, geven twee respondenten als reden voor het niet hebben van een bankrekening aan als vereniging geen financiële transacties te verrichten; één respondent geeft aan dat transacties via een privébankrekening verlopen.

dergelijke gekoppelde rekeningen; bij decentrale partijen beschikken afdelingen over een eigen bankrekening. In dat geval heeft de landelijke partij geen inzicht in de bankrekening.

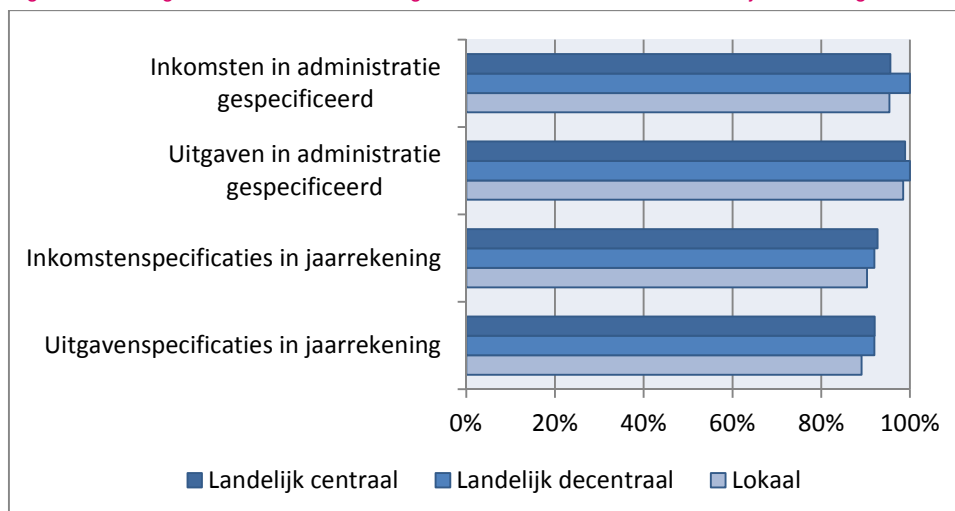
Uit het onderzoek blijkt verder dat er sprake is van een boedelscheiding tussen de partij of afdeling en de fractie (zie ook hoofdstuk 4).

Inkomsten en uitgaven geadministreerd

Uit het onderzoek wordt verder duidelijk dat partijen en afdelingen zowel de inkomsten als de uitgaven administreren en ook zichtbaar in de jaarrekening opnemen. De online enquête bevestigt dit beeld (zie figuur 24). Lokale en landelijke partijen verschillen hierin weinig van elkaar. De administraties bieden ook inzicht in de crediteuren.²¹

De wijze waarop de administraties gevoerd worden, verschilt echter wel. Sommige centraal georganiseerde landelijke partijen beschikken als gezegd over een standaard boekhoudapplicatie of excel-sheet waar alle afdelingen gebruik van maken. Voor andere partijen geldt dat afdelingen vrij zijn in de wijze waarop zij de administratie voeren. Dat geldt ook voor decentraal georganiseerde partijen en uiteraard ook voor lokale partijen. Het verschil wordt vooral zichtbaar in de (begrotings)posten die partijen en afdelingen onderscheiden. De gehanteerde terminologie is niet uniform. Zo zijn er afdelingen die aan de batenkant *contributie*, *donaties* en *verkiezingsbijdragen* onderscheiden, terwijl een andere afdeling *contributie* en *ontvangen giften en donaties* onderscheidt. Voor de eerstgenoemde afdeling is *contributie* de bijdrage die van de landelijke partij wordt ontvangen, *donaties* is de afdracht van raadsvergoedingen en *verkiezingsbijdragen* zijn in dat geval de eenmalige giften die de lokale afdeling rechtstreeks ontvangt. De tweede afdeling maakt geen onderscheid tussen eenmalige giften en de afdracht van raadsvergoedingen en boekt alles onder *ontvangen giften en donaties*.

Figuur 24: Weergave van inkomsten en uitgaven in financiële administratie en jaarrekening

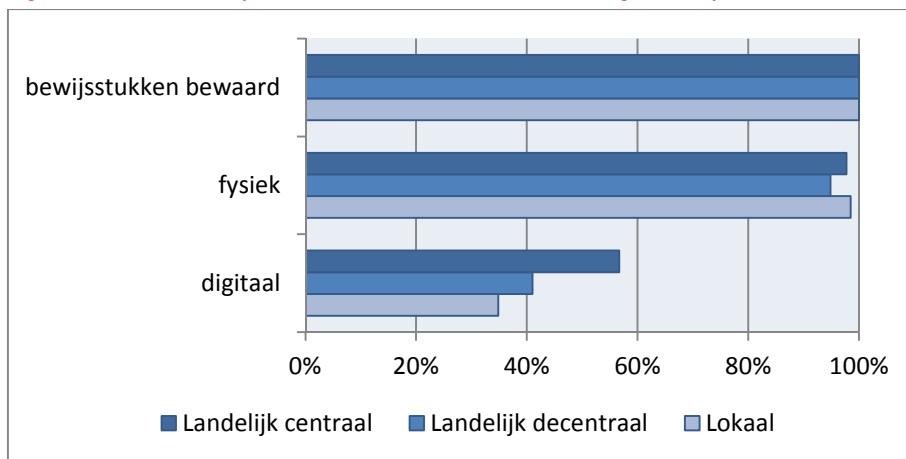

²¹ In hoeverre politieke partijen en afdelingen schulden hebben, behoorde niet tot de scope van het onderzoek en is niet onderzocht.

Uitgaven worden geadmineistreerd op basis van bewijsstukken en gearhiveerd

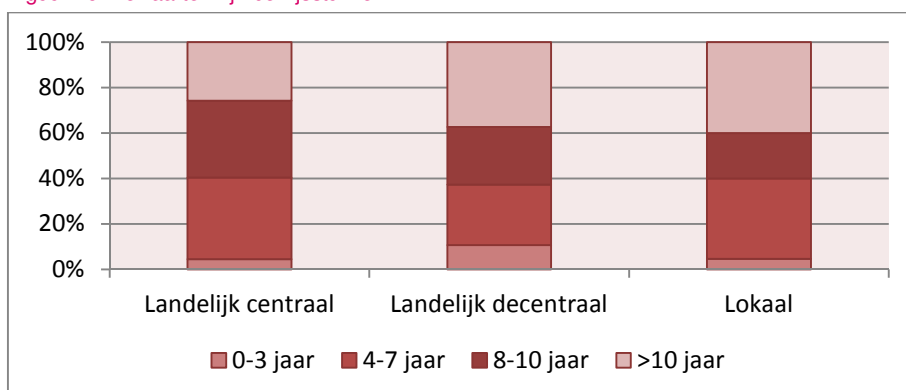
Uitgaven worden geadmineistreerd op basis van bewijsstukken (facturen, declaraties en bonnen). Deze worden bewaard en de administratie is over het algemeen herleidbaar tot bewijsstukken. De resultaten van de enquête bevestigen dit beeld. Daaruit wordt duidelijk dat alle partijen bewijsstukken bewaren en dat het merendeel van partijen dit fysiek doet (figuur 25). Een deel van de respondenten geeft aan dat bewijsstukken (ook) digitaal worden bewaard.

Figuur 25: Bewaren bewijsstukken waarin onderscheiden naar digitaal en fysiek.

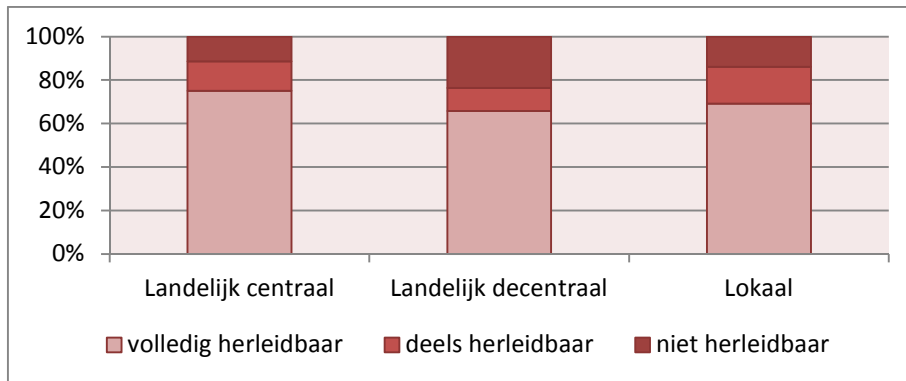
Bewijsstukken worden gemiddeld een aantal jaren bewaard; meer dan 60% van de respondenten bewaard deze korter dan de termijn van tien jaar die de Wfpp voorschrijft voor landelijke partijen²² (zie ook figuur 26). Figuur 27 laat zien in hoeverre respondenten aangeven dat uitgaven herleidbaar zijn (bijvoorbeeld door middel van een codering) tot bewijsstukken. Uit de enquête blijkt dat ongeveer twee derde van de respondenten aangeeft dat uitgaven volledig herleidbaar zijn tot de bewijsstukken, bij 10% tot 17% van de respondenten zijn uitgaven deels herleidbaar.

Figuur 26: Bewaartermijn bewijsstukken

²² Artikel 20, Wet financiering politieke partijen.

Figuur 27: Herleidbaarheid uitgaven tot financiële administratie

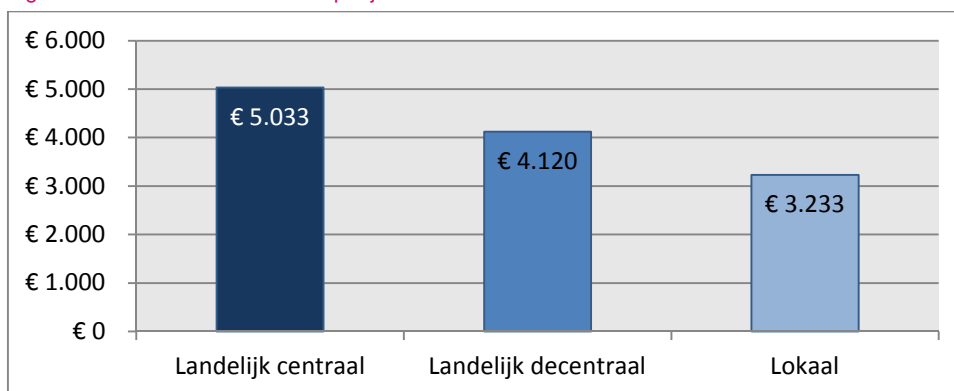

3.3 / Omvang financiële administraties

Gemiddelde inkomsten liggen tussen de € 3.000 en € 5.000 per jaar

De bedragen die politieke partijen op decentraal niveau jaarlijks als inkomsten binnenhalen, zijn beperkt. De resultaten van de online enquête geven gemiddelde inkomsten per jaar tussen de € 3.000 en € 5.000 (zie ook figuur 28). Bij centraal georganiseerde landelijke partijen ligt dit gemiddeld op € 5.000, lokale partijen hebben gemiddeld € 3.200 aan inkomsten per jaar. Daarbij geldt dat er uitschieters zijn naar boven. Het maximumbedrag per categorie loopt op van € 30.000 voor één van de lokale partijen tot € 70.000 voor een afdeling van een centraal georganiseerde partij. Dit betrof allen afdelingen en partijen in één van de vier grote gemeenten.

Figuur 28: Gemiddelde inkomsten per jaar

Het onderzoek maakt verder duidelijk dat partijen en afdelingen gedurende het jaar beperkte uitgaven hebben. De functies die binnen een partij of afdeling vervuld worden zijn op vrijwillige basis²³ en gedurende het jaar zijn de uitgaven beperkt tot kosten voor bijeenkomsten en communicatie- en portokosten.

²³ Partijen en afdelingen hebben over het algemeen geen medewerkers in dienst en dragen dus geen loonkosten. Dit is uitgezonderd fractiemedewerkers. Die worden echter betaald uit het fractiebudget en komen daarmee over het algemeen niet ten laste van de financiën van de partij of afdeling. De inzet en besteding van fractiegelden valt buiten de scope van dit onderzoek. Zie ook hoofdstuk 5.

Het merendeel van de inkomsten wordt gespaard als campagnebudget voor verkiezingen. Dat betekent dat er in jaar 1 tot en met 3 vooral gespaard wordt, en in jaar 4 de uitgaven worden gedaan.

Contributie en afdracht vergoedingen volksvertegenwoordigers belangrijkste inkomstenbronnen

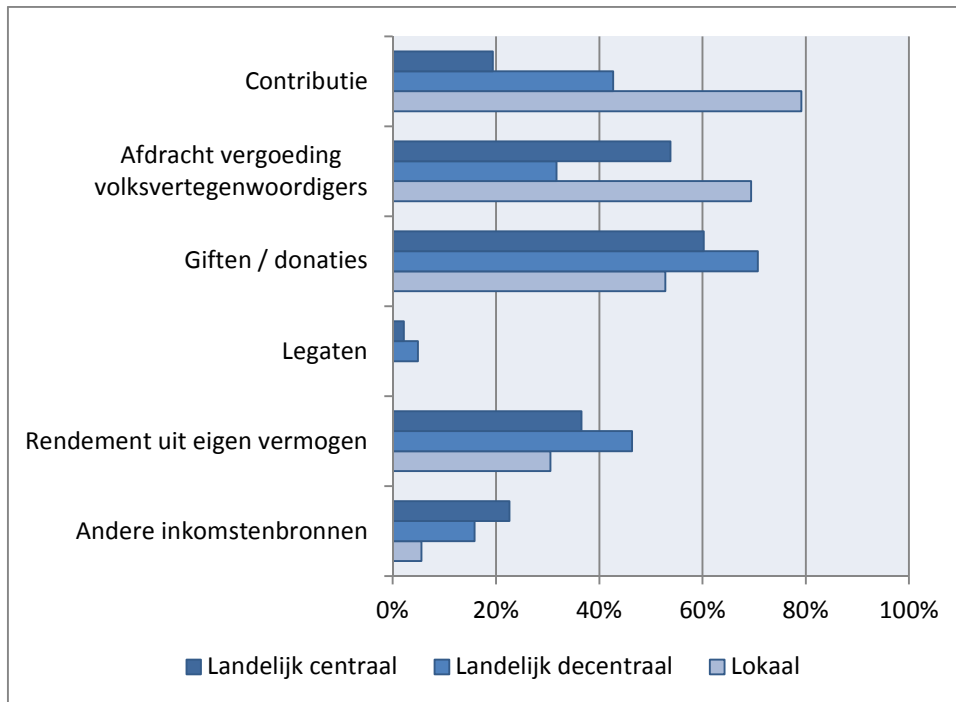
Contributie van leden en (vrijwillige) afdracht van vergoedingen van volksvertegenwoordigers vormen voor partijen en afdelingen de belangrijkste bronnen van inkomsten. De resultaten van de online enquête bevestigen dit beeld (zie figuur 29).

Bij landelijke partijen ontvangen afdelingen een deel van de **jaarlijkse contributie** die leden aan de partij betalen. Bij landelijke, centraal georganiseerde, partijen zijn mensen rechtstreeks lid van de landelijke partij en worden, op basis van hun woonplaats, aan een afdeling toebedeeld. Bij decentraal georganiseerde partijen zijn leden lid van de lokale afdeling. De ledenadministratie wordt over het algemeen centraal gevoerd, (zowel bij centraal, als bij decentraal georganiseerde partijen). Op het moment dat de ledenadministratie centraal gevoerd wordt, hebben afdelingen wel inzicht in hun lokale leden. Bij bijna alle landelijke partijen wordt de contributie centraal (landelijk) geïnd en ontvangt de afdeling jaarlijks een bijdrage vanuit de landelijke partij. Bij één van de decentraal georganiseerde partijen wordt de contributie lokaal geïnd en wordt een deel van de contributie afgedragen aan de landelijke partij. Bij lokale partijen wordt de contributie uiteraard lokaal geïnd.

De verdeelsleutel voor de verdeling van de contributie over afdelingen, eventueel provinciale afdelingen, en de landelijke partij, is over het algemeen gekoppeld aan het aantal leden. De precieze verdeelsleutel wordt jaarlijks vastgesteld. Afdelingen weten dus niet van tevoren hoe hoog de landelijke bijdrage precies zal zijn.

In de enquête heeft 80% van de respondenten van lokale partijen aangegeven contributie te ontvangen (figuur 29). Van landelijke centraal georganiseerde en decentraal georganiseerde partijen is dit gemiddeld 20% en 43%. Dit kan worden verklaard door het feit dat bij landelijke partijen de contributie centraal wordt geïnd, en respondenten – omdat zij de contributie niet zelf innen – dit niet als contributie aanmerken. Dit verklaart ook het hogere aandeel 'andere inkomstenbronnen' bij landelijke partijen. Een deel van de respondenten schaaft de bijdrage die zij vanuit de landelijke partij ontvangen, onder bijdrage via het landelijk bureau. Het hoge percentage bij decentraal georganiseerde partijen (43%) komt doordat bij één van de partijen de contributie volledig lokaal wordt geïncasseerd.

Figuur 29: Inkomstenbronnen

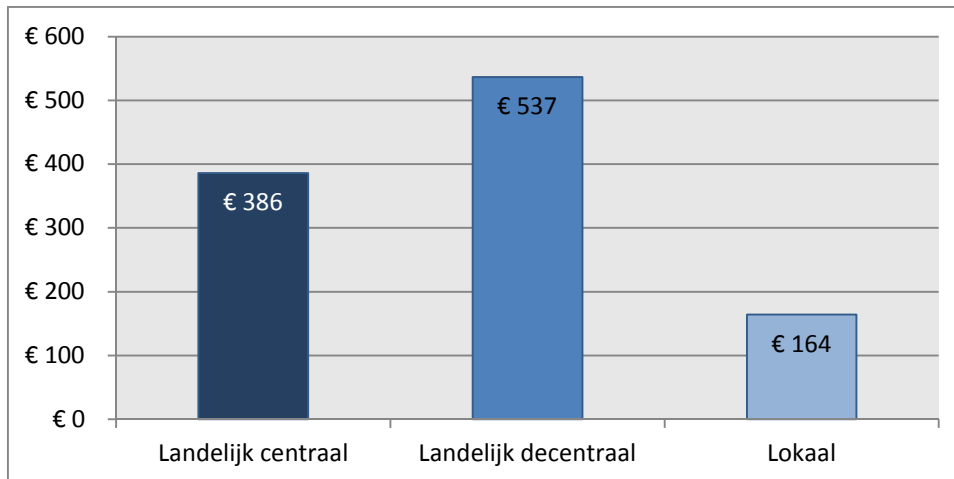
Een andere belangrijke bron van inkomsten wordt gevormd door de **(vrijwillige) afdracht vergoedingen volksvertegenwoordigers**. Dit geldt vooral voor lokale partijen (figuur 29). Bij het merendeel van de partijen wordt deze op lokaal niveau afgedragen. Dat geldt ook voor de landelijke partijen. Slechts bij een enkele landelijke partij wordt de vergoeding aan de landelijke partij afgedragen. Datzelfde geldt voor het bepalen van de hoogte van de afdracht van vergoedingen. Bij een enkele landelijke partij wordt de hoogte van de afdracht centraal bepaald, bij het merendeel van de afdelingen gebeurt dit op lokaal niveau. Het gaat vaak om een paar honderd euro per raadslid per jaar. Voor de afdracht door bestuurders geldt dat een deel van de landelijke partijen, in ieder geval een deel van, de afdracht door bestuurders wordt afgedragen aan de landelijke partij (bijvoorbeeld aan een bestuurdersvereniging).

Verder heeft meer dan 30% van de respondenten aangegeven ook rendement uit eigen vermogen te ontvangen (figuur 29). Gelet op de beperkte inkomsten van politieke partijen op decentraal niveau (zie figuur 28), is de omvang hiervan relatief beperkt.

Inkomsten uit giften zijn beperkt

Meer dan 53% van de respondenten geeft aan inkomsten uit **giften** te ontvangen (zie ook figuur 29). De omvang van de inkomsten uit giften is echter beperkt. De resultaten van de online enquête laten zien dat inkomsten uit giften met gemiddelden van € 164 tot € 537 per jaar maar een klein gedeelte van de inkomsten uitmaken. In figuur 30 is dit visueel weergegeven.

Figuur 30: Gemiddelde inkomsten uit giften

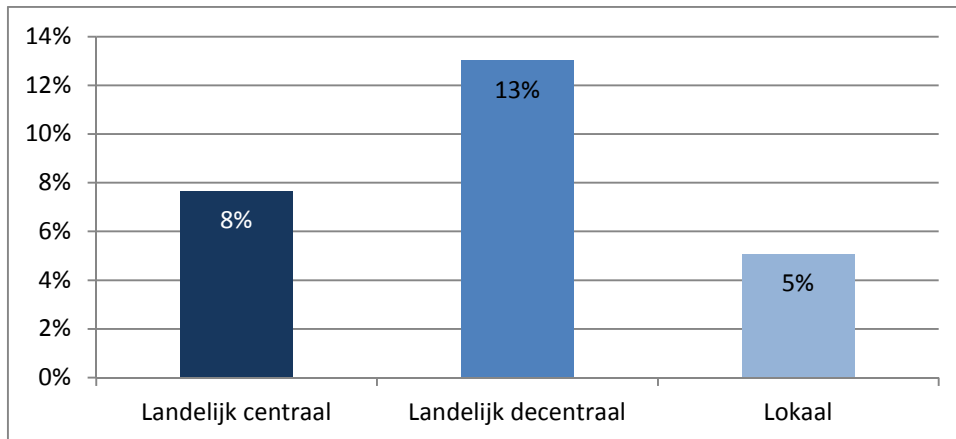

Het onderzoek maakt verder duidelijk dat:

- / De ontvangen giften zijn beperkt in omvang; tien tot maximaal een paar honderd euro per persoon per jaar. Respondenten geven aan dat hun partij nooit een gift heeft ontvangen die in de buurt komt van de drempelbedragen zoals die in de huidige Wet financiering politieke partijen zijn opgenomen (vanaf € 1.000 per persoon per jaar moeten giften geregistreerd worden, vanaf € 4.500 moeten deze openbaar worden gemaakt).
- / Betrokkenen van afdelingen van landelijke en bovenlokale partijen geven aan dat, op het moment dat een grote gift zou binnenkomen, zij hierover contact zouden opnemen met het landelijk bureau om te informeren wat in een dergelijk geval de gebruikelijke handelswijze is.
- / Giften zijn daarnaast regelmatig afkomstig van volksvertegenwoordigers die wat extra's overmaken, bovenop de afgesproken afdracht van de raadsvergoeding.
- / Voor die landelijke partijen waar de inning van de contributie via de landelijke partij verloopt, geldt in sommige gevallen dat giften vooral binnenkomen in aanvulling op de contributie (leden maken extra contributie over). In dat geval worden giften aan de landelijke partij overgemaakt en via de landelijke partij doorgestort aan de afdeling. De afdeling heeft hiermee geen zicht op de gever.
- / Voor andere landelijke partijen, waar de contributie weliswaar landelijk wordt geïnd, geldt dat er wel lokaal giften kunnen worden overgemaakt. Dit betreffen dan bijna altijd giften ten behoeve van de verkiezingscampagne.

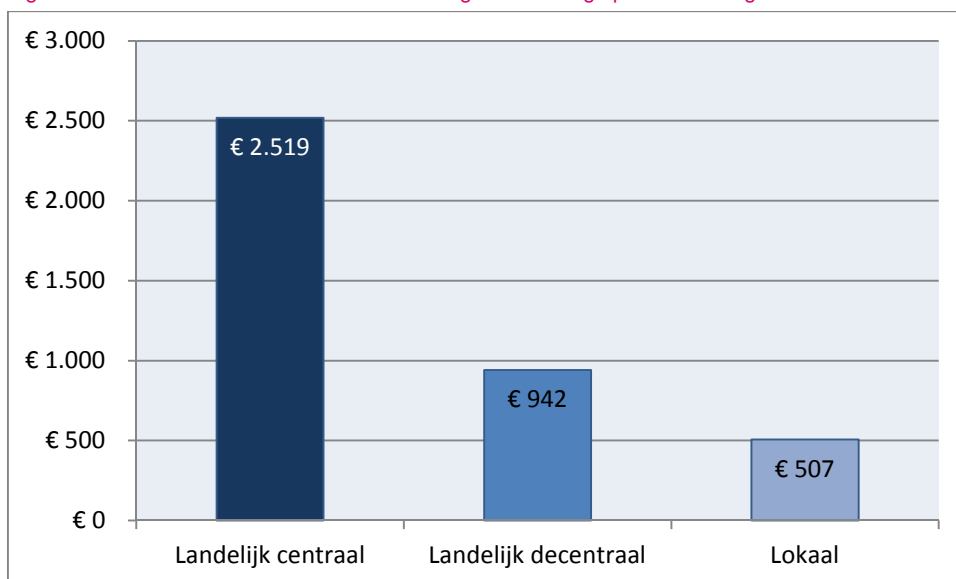
Figuur 30 liet zien dat de inkomsten uit giften voor partijen en afdelingen op decentraal beperkt zijn. Figuur 31 drukt de inkomsten uit als percentage van de totale inkomsten van een partij. Respondenten van landelijk centraal georganiseerde partijen geven aan dat gemiddeld 8% van hun inkomsten uit giften en donaties afkomstig is, bij decentrale partijen is dit gemiddeld 13%, respondenten van lokale partijen geven aan gemiddeld 5% van hun inkomsten binnen te halen met giften en donaties.

Figuur 31: Giften als percentage van de totale inkomsten

In een verkiezingsjaar zijn de inkomsten uit giften hoger dan in andere jaren. Volksvertegenwoordigers maken vaak een extra bijdrage over. Ook wordt er aan leden gevraagd om extra bijdragen te doneren (bijvoorbeeld door middel van een zogenoemde ‘bedelbrief’). Bij een deel van de landelijke partijen wordt die bedelbrief landelijk verstuurd, en worden de giften ook landelijk geïnd; afdelingen krijgen daarvan dan een gedeelte. Afdelingen hebben daarmee geen zicht op de gevers. Bij andere landelijke partijen worden extra bijdragen ten behoeve van de verkiezingen wel lokaal ontvangen. Uit de online enquête blijkt dat de verwachte inkomsten met het oog op de verkiezingen in 2014, variëren van gemiddeld € 2.519 tot € 507 (figuur 32). Uitschieters naar boven lopen maximaal op tot schattingen van € 100.000 en € 50.000 voor een afdeling van een landelijke partij en € 10.000 voor een lokale partij.

Figuur 32 Gemiddelde verwachte inkomsten uit giften met oog op de verkiezingen in 2014

Herkomst van giften is bekend

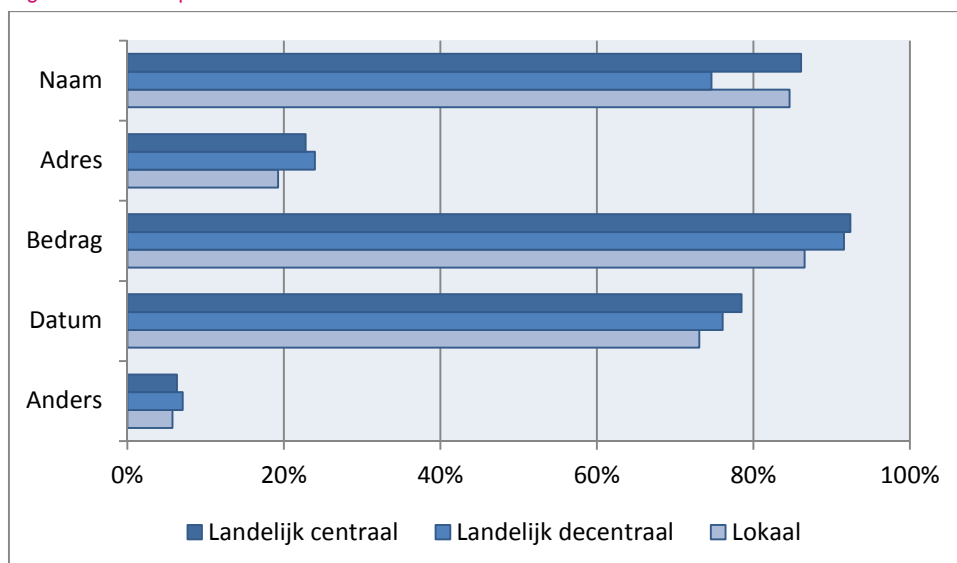
Giften komen over het algemeen binnen via een overboeking op de bankrekening van de partij of afdeling. De herkomst van de gift is daarmee bekend en opgenomen in de administratie van de partij of afdeling. Uitzondering hierop wordt gevormd door :

- / de ‘foeienpot’ die sommige partijen bij bijeenkomsten nog wel eens hebben staan en waarin een bijdrage kan worden gedaan. Dit betreft dan giften van een paar tot maximaal tientallen euro’s per persoon. Hiervan wordt niet geregistreerd wie de gever is en hoe hoog de gift is. Op het moment dat dit een grote gift zou zijn – meer dan honderd euro – zou dit wel worden geregistreerd, zo geven betrokkenen aan;
- / de giften die worden gedaan aan het landelijk bureau en vervolgens doorgezet naar de afdeling. Daarvan kent enkel het landelijk bureau de gever, de afdeling niet.

De online enquête bevestigt dit beeld. Van de lokale partijen geeft 72% van de respondenten aan dat giften geregistreerd worden. Voor decentrale partijen geldt dit voor 99% van de respondenten en voor 85% van de centraal georganiseerde partijen. Uit gesprekken blijkt dat verschillende lokale partijen geen giften ontvangen. Dit verklaart ook dat bij lokale partijen de giftenregistratie, wegens het ontbreken van giften, lager ligt.

Meer dan 75% van de respondenten die giften registreert, gaf aan aan de naam van de gever en de datum en hoogte van de gift te registreren (zie ook figuur 33). Registreren wil in dit geval over het algemeen overigens zeggen dat deze gegevens via de financiële administratie inzichtelijk zijn. Er wordt geen apart overzicht bijgehouden van giften. Op het moment dat giften in een apart overzicht geadminestriseerd moeten worden, zullen hier extra administratieve handelingen voor verricht moeten worden. Dit geldt met name ten aanzien van de bepaling in de huidige wet dat ook adresgegevens van de gever geregistreerd moet worden.²⁴

Figuur 33: Giftenspecificatie naar kenmerk

²⁴ Artikel 21, lid 2 van de Wet financiering politieke partijen.

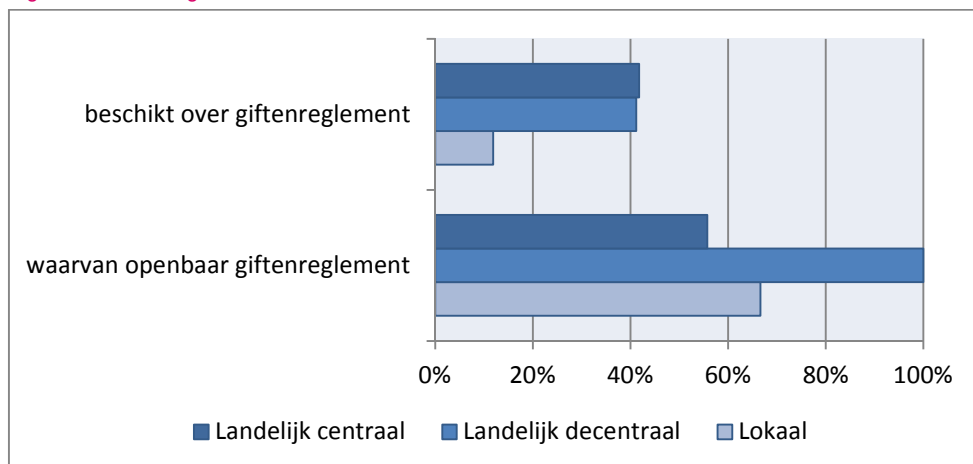
Nog weinig bekendheid met giftenreglement

In de huidige wet Financiering politieke partijen is opgenomen dat partijen over een giftenreglement moeten beschikken.²⁵ Uit dit onderzoek blijkt dat (nog) niet alle partijen over een giftenreglement beschikken. Dat geldt uiteraard voor lokale partijen, maar ook voor een aantal landelijke partijen.

Ook de bekendheid met het giftenreglement is beperkt. Uit de resultaten van de online enquête wordt duidelijk dat van de respondenten van lokale partijen 12% aangeeft over een giftenreglement te beschikken (zie figuur 34).²⁶ Bij landelijke partijen geeft 41% aan over een giftenreglement te beschikken. Daarbij valt op dat afdelingen aangeven over een giftenreglement te beschikken, terwijl landelijk is aangegeven dat een giftenreglement nog moet worden opgesteld. Dit illustreert de onbekendheid met het bestaan van een giftenreglement.

Van de afdelingen die te kennen geven over een giftenreglement te beschikken, geeft het merendeel aan dat het giftenreglement openbaar is. Voor lokale partijen geldt dat alle respondenten aangeven dat het giftenreglement openbaar is.

Figuur 34: Giftenreglementen

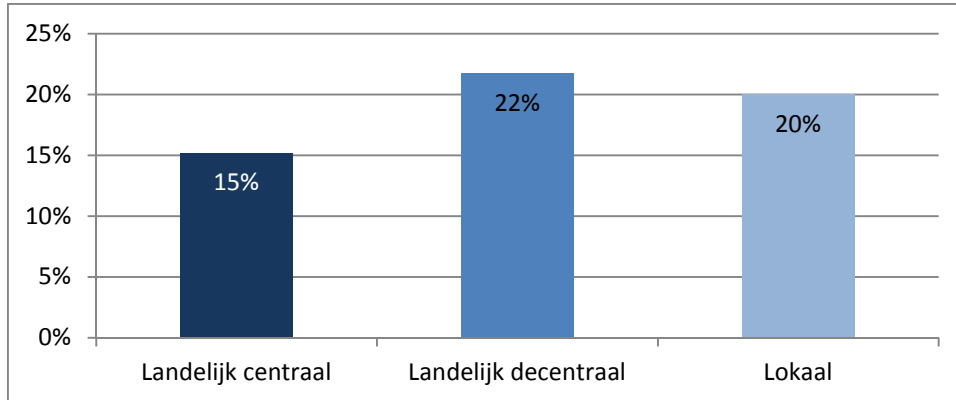
Omvang giften in natura beperkt

Het onderzoek wijst uit dat gemiddeld 15 tot 22% van de partijen en afdelingen giften in natura ontvangt (figuur 35). Het gaat dan met name om het kosteloos gebruiken van een gebouw of ruimte. In de online enquête gaf meer dan 46% van de respondenten die giften in natura ontvingen aan dat deze giften in de categorie 'goederen, diensten en faciliteiten' vallen (figuur 36). In de categorie 'overig' wordt met name vrijwilligerswerk genoemd, hiermee refererend aan de verschillende functies die binnen een partij of afdeling op vrijwillige basis worden vervuld. Er zijn geen grote verschillen tussen de categorieën partijen.

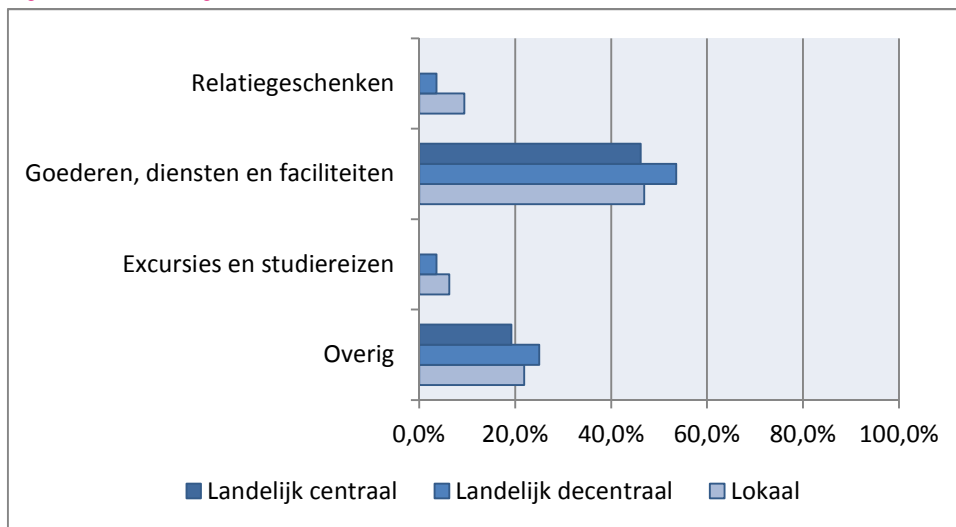
²⁵ Artikel 34, Wet financiering politieke partijen.

²⁶ Lokale partijen vallen niet onder de huidige wet. Voor hen is het dus niet verplicht over een giftenreglement te beschikken.

Figuur 35: Ontvangt giften in natura

Figuur 36: Aard van giften in natura

Uit de gesprekken met stakeholders die in het kader van dit onderzoek gevoerd zijn, komt duidelijk naar voren dat de gevoeligheid over het aannemen van giften in natura onderkend wordt. Tegelijkertijd geven betrokkenen aan dat de omvang van giften in natura beperkt is. Het gaat bijvoorbeeld om het houden van een partijbijeenkomst bij een lokaal bedrijf, sportvereniging of buurthuis. Of bijvoorbeeld het, tegen een beperkte vergoeding, stallen van de campagnebus op het erf van één van de leden. Is dit dan een gift in natura, of het scherp onderhandelen over een goede prijs voor de stalling? De stallingkosten worden overigens gewoon in de administratie opgenomen en voor de stallingkosten wordt een factuur opgesteld. Als een gift in natura aan de orde is, wordt hier over het algemeen wel over gesproken binnen het bestuur van een partij of afdeling. Ook partijleden durven kritisch te zijn over de locatie waar partijactiviteiten en -bijeenkomsten georganiseerd wordt. Zo uitten partijleden kritiek op organisatie van een partijbijeenkomst bij een aannemer en elders bedankte het afdelingsbestuur bij de presentatie van het verkiezingsprogramma voor het aanbod van de locatie om de bijeenkomst van gratis koffie en thee te voorzien. Om de schijn van belangenverstrengeling tegen te gaan, heeft de afdeling voor koffie en thee betaald.

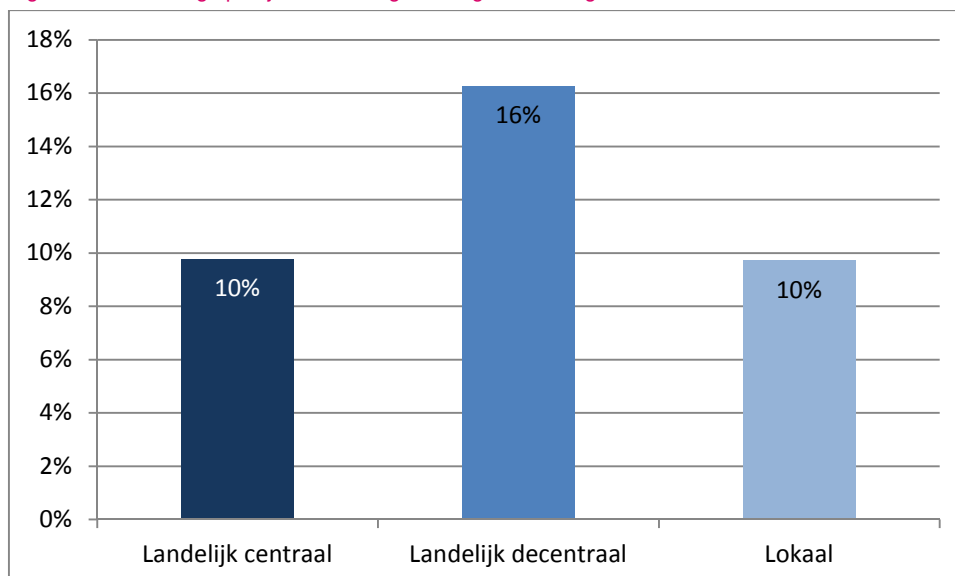
Ten aanzien van de registratie van giften in natura wordt duidelijk dat dit lastig is. Hoe bepaalt een partij of afdeling wat geregistreerd zou moeten worden? Op het moment dat de waarde van de drempelbedragen uit de huidige Wet financiering politieke partijen als drempelbedrag gelden (€ 1.000 registreren, € 4.500 openbaar maken) geven partijen aan daar niet bij in de buurt te komen. Daar staat tegenover dat binnen de lokale context het risico op oneigenlijke beïnvloeding als gevolg van giften, reeds bij een lager bedrag zou kunnen ontstaan. Immers, in veel kleine gemeenten zou een gift van € 1.000 een substantieel deel van de jaarinkomsten van een lokale partij of afdeling uitmaken.

3.4 / Gelieerde organisaties

De huidige Wet financiering politieke partijen is tevens van toepassing op een aantal instellingen die door de partij als neveninstelling zijn aangewezen. Een organisatie kan enkel een neveninstelling zijn als deze door de partij als zodanig is aangewezen. In formele zin is er op decentraal niveau geen sprake van neveninstellingen, zo blijkt uit dit onderzoek. Dat wil echter niet zeggen dat er op decentraal niveau geen sprake kan zijn van organisaties die aan de partij of afdeling gelieerd zijn. Gelieerde organisaties is hierbij gedefinieerd als een *rechtspersoon die naast haar hoofdzaak tevens stelselmatig of structureel ten bate van een politieke partij activiteiten of werkzaamheden verricht en de partij daar kennelijk voordeel bij heeft*.

In de praktijk is er maar een beperkt aantal partijen of afdelingen met gelieerde organisaties. Uit de respons op de online enquête blijkt dat van de centraal georganiseerde landelijke partijen 10% aangeeft gelieerde organisaties te hebben. Voor lokale partijen geldt hetzelfde. Voor decentrale landelijke partijen ligt dit percentage met 16% iets hoger (figuur 37). Dit komt onder meer doordat de landelijke partij of het partijbureau vaak als gelieerde instelling wordt vermeld.

Figuur 37: Percentage partijen of afdelingen met gelieerde organisaties

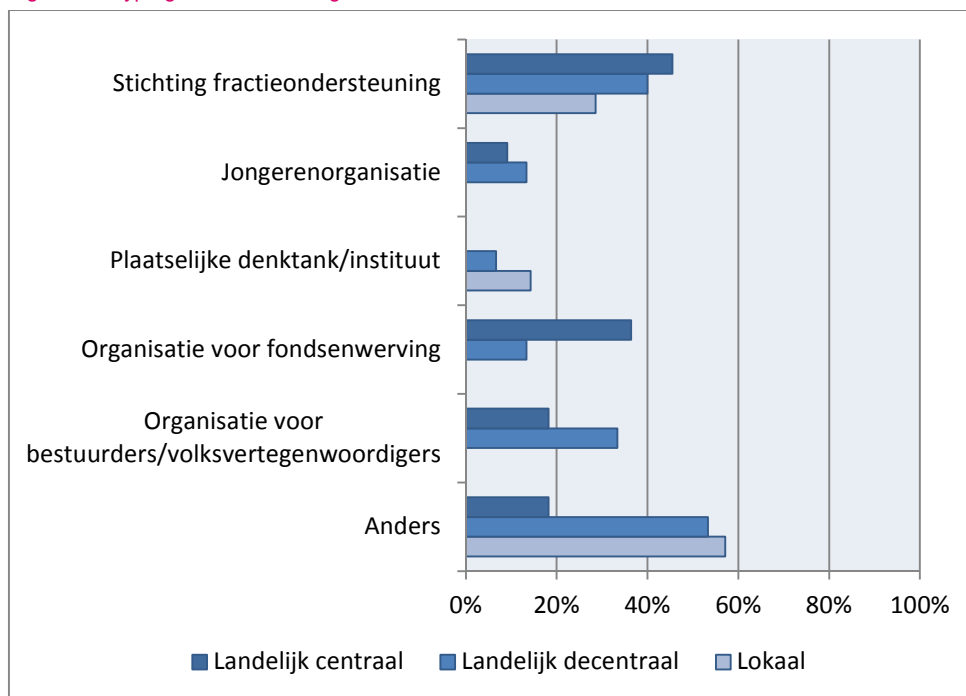

Een veelvoorkomende gelieerde organisatie op decentraal niveau is een **stichting fractieondersteuning**. De stichting fractieondersteuning is vaak nodig, omdat er een organisatie nodig is waar de fractiemedewerker in dienst is en vanuit betaald kan worden. De fractiemedewerker wordt betaald vanuit de middelen voor fractieondersteuning, zoals die door bijvoorbeeld de gemeente beschikbaar worden gesteld.

En net zoals dat op landelijk niveau geldt voor de fractiegelden door de Tweede Kamer, kunnen deze middelen niet aan een partij of afdeling ter beschikking worden gesteld. Hiervoor is het in sommige gevallen nodig een aparte stichting op te richten. De besteding van fractiegelden valt echter buiten de scope van dit onderzoek.

Naast stichtingen voor fractieondersteuning zijn er ook andere gelieerde organisaties, zo blijkt uit het onderzoek. Zo kent een aantal partijen of afdelingen een **organisatie die fondsen werft** ten behoeve van de partij of afdeling. Sommige landelijke partijen beschikken daarnaast over een organisatie voor bestuurders/volksvertegenwoordigers. Dit heeft dan veelal betrekking op de landelijke bestuurdersvereniging. In figuur 38 is weergegeven welke type organisaties de respondenten van de online enquête onderscheiden.

Figuur 38: Type gelieerde instelling

Overigens komt uit het onderzoek ook naar voren dat er een duidelijke boedelscheiding is tussen de gelieerde organisaties en de partij. Financiële transacties komen zeer beperkt voor. De inkomsten die de bestuurdersvereniging uitkeert, worden aan de landelijke partij overgemaakt. Er is daarmee geen directe relatie tussen de bestuurdersvereniging en de afdeling op decentraal niveau.

Een uitzondering hierop vormen uiteraard de organisaties voor fondsenwerving. Organisaties voor fondsenwerving bestaan vaak uit een club van leden die een lidmaatschap betalen om lid te mogen zijn van deze club. Deze vaste bijdrage is in de orde van honderden euro's. In ruil hiervoor krijgen zij toegang tot netwerkbijeenkomsten. Leden van de fondsenwervingsclub zijn bij naam bekend bij zowel de organisatie voor fondsenwerving als de partij. Naast de lidmaatschapsgelden vinden er in principe geen transacties van losse giften plaats via deze organisatie voor fondsenwerving. Giften worden gedaan aan de partij.

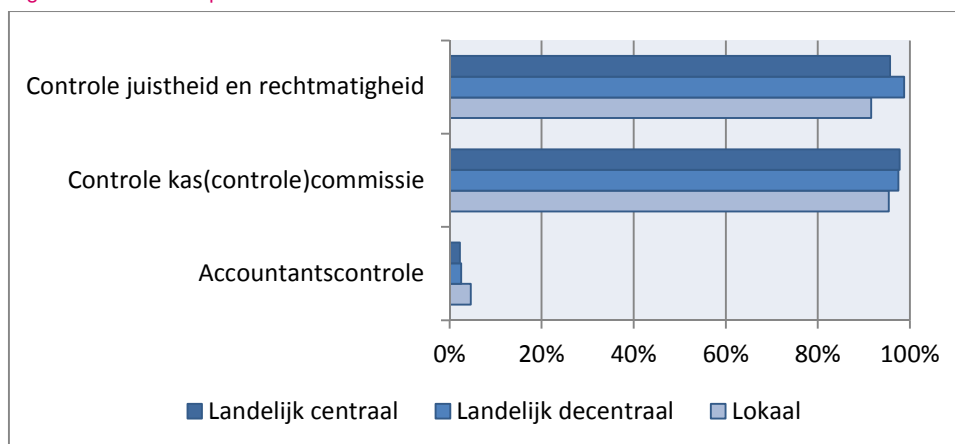
Betrokkenen geven aan dat het goed zou zijn aan de organisaties voor fondsenwerving op decentraal niveau dezelfde eisen voor transparantie te stellen als aan de partij.

3.5 / Controle van financiële administraties

Standaard controle door kas(controle)commissie

Bij verreweg het merendeel van de partijen en afdelingen vindt jaarlijks een controle plaats op de juistheid en rechtmatigheid van de financiële administratie. De resultaten van de online enquête onderschrijven dit: meer dan 91% van de respondenten geeft aan dat er controle plaatsvindt op de juistheid en rechtmatigheid van de financiële administratie (figuur 39). Bij bijna alle partijen en afdelingen gebeurt dit door middel van een kas(controle)commissie. Overigens zijn verenigingen conform boek twee, artikel 48 van het burgerlijk wetboek ook verplicht een (kas)controlecommissie te hebben.²⁷

Figuur 39: Controle op de financiële administratie

Alle partijen en afdelingen met wie is gesproken kennen een kas(controle)commissie, zowel afdelingen als lokale partijen. Ook beschikken de meeste partijen over interne afspraken over zaken als wie er zitting mogen hebben in de kascommissie, de zittingstermijn en een rooster van aftreden. Bijvoorbeeld dat de leden van de kascommissie maximaal twee jaar zitting mogen hebben in de kascommissie en er een rooster van aftreden wordt gehanteerd (veelal treedt er jaarlijks iemand af, waardoor de continuïteit is geborgd).

Bij de centraal georganiseerde landelijke partijen is een kascommissie verplicht. Controle hierop vindt plaats bijvoorbeeld doordat de jaarrekening, voorzien van een controleparaaf door de kascommissie, moet worden ingediend bij het landelijk bureau (zie ook paragraaf 3.3).

²⁷ Burgerlijk Wetboek Boek 2 art. 48 tweede lid: "Ontbreekt een raad van commissarissen en wordt omtrent de getrouwheid van de stukken aan de algemene vergadering niet overgelegd een verklaring afkomstig van een accountant als bedoeld in artikel 393 lid 1, dan benoemt de algemene vergadering jaarlijks een commissie van ten minste twee leden die geen deel van het bestuur mogen uitmaken. De commissie onderzoekt de stukken bedoeld in de tweede zin van lid 1, en brengt aan de algemene vergadering verslag van haar bevindingen uit. Het bestuur is verplicht de commissie ten behoeve van haar onderzoek alle door haar gevraagde inlichtingen te verschaffen, haar desgewenst de kas en de waarden te tonen en de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de vereniging voor raadpleging beschikbaar te stellen."

Wordt de jaarrekening niet ingediend, dan heeft het partijbureau als sanctie achter de hand dat de jaarlijkse bijdrage niet wordt overgemaakt. Bij de decentraal georganiseerde partijen is er een wettelijke verplichting, maar geen verplichting vanuit de landelijke partij voor het hebben van een kas(controle)commissie. Het wordt wel wenselijk geacht en in de modelstatuten voor kiesverenigingen of afdelingen schrijven een kascontrolecommissie voor. Vanuit het landelijk bureau vindt hier geen controle op plaats.

Tijdens de kascontrole wordt de financiële administratie gecontroleerd aan de hand van bewijsstukken. Uit de online enquête blijkt dat dit volgens respondenten bij meer dan 97% van de partijen gebeurt. Bij lokale partijen gebeurt dit in mindere mate dan bij landelijke partijen op basis van een controleplan. In de online enquête geeft 7% van de respondenten van lokale partijen aan over een controleplan te beschikken, bij landelijke partijen zeggen respectievelijk 15% (decentrale partijen) en 26% (centrale partijen) van de respondenten dit. Betrokkenen geven verder aan bij de personele invulling van (bestuurs)functies zoveel als mogelijk rekening te houden met iemands professionele achtergrond. Daar waar mogelijk wordt voor de functie van penningmeester of lid van de kascommissie dus iemand gezocht die hier ervaring en affiniteit mee heeft.

Geen accountantscontrole

Op decentraal niveau vindt nauwelijks controle plaats middels een accountantscontrole. De resultaten van de online enquête onderschrijven dit: 2% van de respondenten van afdelingen van landelijke partijen geeft aan dat er een accountantscontrole plaatsvindt, tegen 4% van de respondenten van lokale partijen. Gelet op de omvang van de administraties (gemiddelde inkomsten bedragen tussen de € 3.000 en € 5.000 per jaar, zie ook paragraaf 3.3, wordt het buitenproportioneel en te kostbaar gevonden om een accountantscontrole te laten uitvoeren. Daar waar respondenten aangeven dat een accountantscontrole plaatsvindt - , bij 11 afdelingen en partijen was dit het geval,- betreft dit partijen en afdelingen in provincies en in grotere gemeenten.

Toezicht door ledenvergadering

Ten slotte vindt toezicht op de juistheid van de financiële administratie plaats doordat de jaarrekening wordt voorgelegd aan de algemene ledenvergadering. Dit gebeurt ter verantwoording (zie ook paragraaf 3.6), maar het geldt ook als toezicht. Uiteindelijk wordt aan de ledenvergadering gevraagd de jaarrekening goed te keuren en ter onderbouwing daarvan zijn leden in de gelegenheid vragen te stellen en desgewenst de onderliggende stukken in te zien.

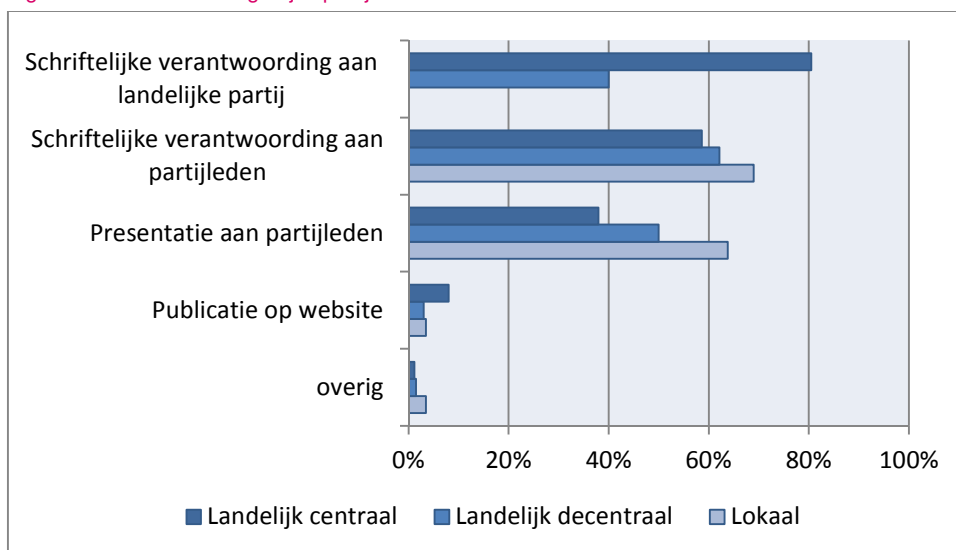
3.6 / Verantwoording over financiële administraties

Verantwoording aan lokale leden en bij centraal georganiseerde partijen aan landelijke partij

Nagenoeg alle partijen en afdelingen op decentraal niveau leggen verantwoording af over de financiële administratie van de partij of afdeling. Dat gebeurt eigenlijk altijd aan de leden van de eigen afdeling of partij. Voor afdelingen van centraal georganiseerde landelijke partijen geldt daarnaast dat zij de jaarrekening moeten indienen bij het landelijk bureau. Decentraal georganiseerde landelijke partijen stellen die eis niet en vragen niet om het indienen van een jaarrekening. Overigens maakt het onderzoek ook duidelijk dat door centraal georganiseerde landelijke partijen verschillend met de jaarrekeningen van afdelingen wordt omgegaan. Sommige partijen consolideren de jaarrekeningen van afdelingen in de landelijke jaarrekening, andere partijen doen dit niet.

De online enquête bevestigt dit beeld. Meer dan 79% van de respondenten geeft aan verantwoording af te leggen. Een deel van deze respondenten geeft aan dat dit gebeurt via een schriftelijke verantwoording aan partijleden, een deel door middel van een presentatie aan de partijleden (figuur 40). Van de respondenten van centraal georganiseerde landelijke partijen geeft 81% aan verantwoording af te leggen aan de landelijke partij. Van respondenten van decentraal georganiseerde landelijke partijen geeft 40% aan dit te doen.

Figuur 40: Verantwoordingswijze partijen

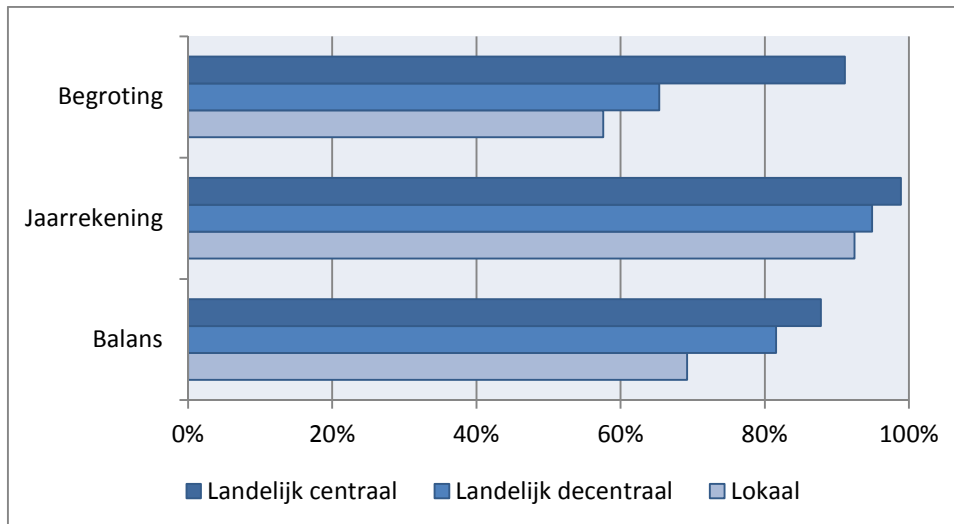
Vorm waarin verantwoording wordt afgelegd verschilt

Het onderzoek maakt duidelijk dat de vorm waarin verantwoording wordt afgelegd verschilt. Partijen en afdelingen gebruiken over het algemeen de term jaarrekening of financieel jaarverslag. Dit echter niet in de betekenis zoals de accountant deze in formele zin gebruikt.²⁸ In de praktijk is de omvang van een jaarrekening beperkt; het betreft een document van één á twee pagina's waarop de belangrijkste kostenposten staan benoemd. Daarnaast brengt ongeveer een derde van de partijen en afdelingen een activiteitenverslag uit, waarin zij een toelichting geven op de activiteiten die de partij in het afgelopen jaar verricht heeft.

Ook de online enquête laat zien dat partijen en afdelingen over verschillende verantwoordingsdocumenten beschikken (figuur 41). Een jaarrekening is voor bijna alle respondenten standaard. Een balans en begroting stellen de meeste respondenten eveneens op.

²⁸ Formeel bestaat een jaarrekening uit een balans, winst- en verliesrekening, toelichtingen en de accountantsverklaring.

Figuur 41: Verantwoordingdocumenten

Deel van de partijen maakt verantwoordingdocumenten openbaar

Het merendeel van de partijen en afdelingen legt verantwoording af aan de eigen leden en eventueel aan de landelijke partij. Bij sommige partijen en afdelingen is de algemene ledenvergadering openbaar. In dat geval is ook de jaarrekening openbaar. Bij afdelingen en partijen waar de ledenvergadering enkel toegankelijk is voor leden, is de jaarrekening niet automatisch openbaar.

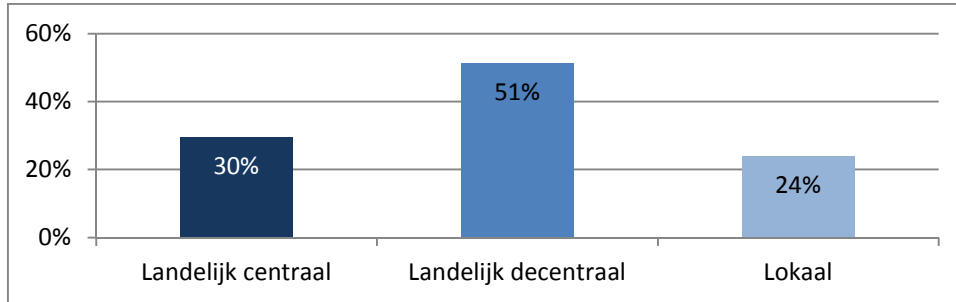
Het merendeel van de partijen en afdelingen maakt de jaarrekening niet actief openbaar, bijvoorbeeld door deze te publiceren op de website. De respons op de online enquête bevestigt dit: van de respondenten van centraal georganiseerde landelijke partijen geeft 8% aan dat de jaarrekening op de website staat, terwijl dit aandeel voor lokale en decentraal georganiseerde partijen op 3% ligt. De jaarrekening wordt toch vooral beschouwd als een interne partij(afdelings)aangelegenheid.

In dit licht is ook interessant dat een aantal partijen en afdelingen aangeeft over een ANBI-registratie te beschikken. ANBI staat voor *algemeen nut beogende instelling* en is van belang om giften en donaties aan partijen fiscaal aftrekbaar te laten zijn. Per 1 januari 2014 zijn de nieuwe regels voor ANBI's van toepassing en moeten een aantal zaken (waaronder een beloningsbeleid en een financiële verantwoording) op de website worden gepubliceerd.²⁹ De eisen aan openbaarmaking worden daarmee opgeschroefd. In de online enquête gaf 30% van de respondenten van centraal georganiseerde landelijke partijen aan dat de afdeling over een ANBI-status beschikt, van decentraal georganiseerde partijen is dit 51% en van lokale partijen 24% (zie ook figuur 42). Bij de landelijke partijen zal een deel van deze respondenten refereren aan de ANBI-status van de landelijke partij.

²⁹ Zie ook:

http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/themaoverstijgend/nieuws/nieuwe_regels_voor_anbis_vanaf_1_januari_2014.

Figuur 42: Partijen met ANBI-status

4 Subsidiëring politieke partijen

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de vierde deelvraag: is er sprake van subsidiëring van politieke partijen door de decentrale overheden en zo ja, op welke schaal?

Decentrale overheden kennen geen subsidieregelingen voor politieke partijen

In het onderzoek is tevens gevraagd naar de mate waarin er op decentraal niveau sprake is van subsidiëring van politieke partijen door decentrale overheden. In de zin zoals dat op landelijk niveau gebeurt en door de huidige Wet financiering politieke partijen mogelijk wordt gemaakt, dat landelijke partijen ter ondersteuning van een aantal activiteiten subsidie ontvangen, vindt er op decentraal niveau *geen* subsidiëring plaats. Geen van de stakeholders heeft aangegeven dat decentrale overheden subsidieregelingen kennen op basis waarvan politieke partijen subsidie ontvangen. Ook de respons op de online enquête bevat geen aanwijzingen te denken dat er in die zin subsidie wordt verstrekt.

Decentrale overheden keren wel fractiegelden uit

Decentrale overheden keren *wel*, net zoals de Tweede Kamer vergoedingen uitkeert voor de ondersteuning van Tweede Kamerfracties, vergoedingen uit ter ondersteuning van de fracties. De verstrekking van deze fractiegelden valt buiten de scope van dit onderzoek en is als zodanig niet onderzocht. Voor zover het raakt aan de financiële administraties van politieke partijen op decentraal niveau, leidt dit onderzoek echter wel tot een aantal observaties die in dat licht relevant zijn om op te merken:

- / Over het algemeen worden op lokaal niveau afspraken gemaakt over de besteding van fractiegelden. Deze worden vastgelegd in een verordening.
- / In het merendeel van de gemeenten is er in financieel administratieve zin sprake van een strikte boedelscheiding tussen de partij of afdeling en de fractie. Beide beschikken in het algemeen over een eigen bankrekening, financiële administratie en financiële verantwoording.
- / Penningmeesters van partijen en afdelingen zijn zich vaak minder bewust van deze boedelscheiding. De online enquête bevestigt het beeld dat er in de beleving van penningmeesters geen duidelijke scheidslijn is tussen de financiën van partij of afdeling en fractie.

5 Consequenties uitbreiding Wfpp

Dit hoofdstuk brengt de consequenties in kaart die uitbreiding van de Wet financiering politieke partijen tot gevolg zou hebben. Dit gebeurt aan de hand van knelpunten die zich voordoen wanneer de huidige wet van toepassing zou worden verklaard op decentraal niveau.

Knelpunten bij uitbreiding van de huidige wet naar decentraal niveau

Op het moment dat de huidige wet van toepassing zou worden verklaard op decentraal niveau, zouden zich bij de volgende wetsartikelen knelpunten voordoen:

/ **Paragraaf 2: De subsidie**

De huidige wet bevat naast regels over de financiering van politieke partijen ook regels voor subsidiëring van politieke partijen. Politieke partijen die *niet* met een zetel vertegenwoordigd zijn in de Tweede of Eerste Kamer, kunnen geen aanspraak maken op subsidie. Dat werpt de vraag op, op grond waarvan er regels gesteld zouden gaan worden aan de financiering van lokale politieke partijen.

/ **Artikel 20 (paragraaf 3: Administratie, openbaarmaking en beperking bijdragen)**

1. Een politieke partij voert een zodanige administratie dat deze een betrouwbaar beeld geeft van de financiële positie van de partij, door het opnemen van:

- a. de ontvangen subsidies;
- b. de ontvangen bijdragen;
- c. de overige inkomsten;
- d. de vermogenspositie;
- e. de schulden van de politieke partij.

2. De administratie en de daartoe behorende bescheiden worden gedurende tien jaren door de politieke partij bewaard.

Gelet op de termijn waarop bewijsstukken/bescheiden nu door politieke partijen en afdelingen bewaard worden (figuur 26), is het niet voor alle politieke partijen mogelijk (op korte termijn) te voldoen aan de bepaling dat de bewijsstukken/bescheiden gedurende tien jaren door de politieke partij moet worden bewaard.

/ **Artikel 21 (paragraaf 3: Administratie, openbaarmaking en beperking bijdragen)**

1. Een politieke partij registreert van ontvangen bijdragen
 - a. de naam en het adres van de gever;
 - b. het bedrag of de waarde van de bijdrage;
 - c. de datum van de bijdrage.
2. In afwijking van het eerste lid kan registratie achterwege blijven van:
 - a. bijdragen van € 1000 of minder;
 - b. bijdragen van neveninstellingen van de partij.

Administratie van giften vindt plaats aan de hand van banktransacties. Adresgegevens van donateurs worden op dit moment zelden geregistreerd (zie figuur 33). Er is geen separaat giftenregister. Op het moment dat dit verplicht gesteld zou worden, zijn hier extra administratieve handelingen mee gemoeid. De drempelbedragen zoals opgenomen (giften vanaf € 1.000 per jaar moeten worden geregistreerd en vanaf € 4.500 per jaar openbaar gemaakt) worden in de praktijk niet of zeer zelden gehaald.

/ **Artikel 22 (paragraaf 3: Administratie, openbaarmaking en beperking bijdragen)**

1 *Als waarde van een bijdrage in natura geldt het verschil tussen de gebruikelijke waarde van het geleverde in het economisch verkeer en de waarde van de tegenprestatie.*

Het vaststellen van de economische waarde van bijdragen in natura is complex. Daar komt bij dat, hoewel het aannemen van bijdragen in natura op decentraal niveau absoluut voorkomt, de economische waarde daarvan in de praktijk zelden boven de drempelbedragen uit de huidige wet uitkomt. Het administreren van bijdragen in natura zou echter veel administratieve tijd vergen. Daar staat tegenover dat er op decentraal niveau, binnen partijen en afdelingen reeds een controlemechanisme bestaat om zorgvuldig om te gaan met het aannemen van bijdragen in natura. Immers, het politieke afbreukrisico dat hiermee gelopen wordt, vormt het grootste risico.

/ **Artikel 25 (paragraaf 3: Administratie, openbaarmaking en beperking bijdragen)**

1 *Voor 1 juli van elk kalenderjaar zendt een politieke partij aan Onze Minister:*

- a. *[...]*
- b. *[...]*
- c. *[...]*
- d. *de schriftelijke verklaring van de accountant, bedoeld in het derde lid.*

Gelet op de gemiddelde omvang van de financiën van partijen en afdelingen op decentraal niveau, zou het verplicht stellen van een accountantsverklaring een substantieel deel van het budget van partijen en afdelingen vergen. Het brengt daarmee het voortbestaan van partijen in gevaar.

/ **Artikel 29 (paragraaf 3: Administratie, openbaarmaking en beperking bijdragen)**

1 *Indien een kandidaat geplaatst op een kandidatenlijst van een politieke partij die deelneemt aan een verkiezing van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van een geveer in een kalenderjaar bijdragen heeft ontvangen van in totaal € 4.500 of meer, verstrekt de partij tussen de eenentwintigste en de veertiende dag voor de dag van de stemming voor deze verkiezing aan Onze Minister een overzicht van deze bijdragen, met daarbij de gegevens, bedoeld in artikel 21, eerste lid. Op bijdragen aan een kandidaat is artikel 23 van overeenkomstige toepassing.*

/ **Artikel 32 (paragraaf 4: Verbrede toepassing)**

1 *Indien een kandidaat, die deelneemt aan een verkiezing van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zonder dat boven de kandidatenlijst waarop hij is geplaatst de aanduiding van een politieke partij is geplaatst, van een geveer in een kalenderjaar bijdragen heeft ontvangen van in totaal € 4.500 of meer, verstrekt de kandidaat die als eerste op de lijst is geplaatst tussen de eenentwintigste en de veertiende dag voor de dag van de stemming voor deze verkiezing aan Onze Minister een overzicht van deze bijdragen, met daarbij de gegevens, bedoeld in artikel 21, eerste lid. Op bijdragen aan een kandidaat is artikel 23 van overeenkomstige toepassing.*

Het onderzoek wijst uit dat op decentraal niveau het aantal kandidatenlijsten dat deelneemt aan de verkiezingen en nieuw of juist niet verkozen wordt, niet verwaarloosbaar is (zie ook hoofdstuk 2). Het aantal kandidaten per kandidatenlijst varieert tussen de 9 en 22 kandidaten per lijst (paragraaf 2.1). Uitbreiding van de wet zou betekenen dat de wet ook op hen van toepassing zou worden. Dat vraagt, vanaf de gestelde drempelbedragen, om giftenregistratie (conform Artikel 21, 23 en 28) bij duizenden partijen met een kandidatenlijsten en giftenregistratie (conform Artikel 29) bij in totaal tienduizenden kandidaten.

/ **Artikel 30 (paragraaf 4: Verbrede toepassing)**

1 *Op een neveninstelling van een politieke partij zijn de [artikelen 21](#) en [23](#) van overeenkomstige toepassing.*

Een neveninstelling dient als zodanig te worden aangewezen door een politieke partij en de minister dient hierover te worden geïnformeerd. De wet is dus niet van toepassing op organisaties die op decentraal niveau aan partijen en afdelingen zijn gelieerd, zoals bijvoorbeeld een organisatie voor fondsenwerving. Deze zijn immers niet als neveninstelling aangewezen.

/ **Paragraaf 6.2 Memorie van toelichting Wet financiering politieke partijen** ³⁰

Uit de Memorie van toelichting bij de Wet financiering politieke partijen wordt duidelijk dat de wet niet van toepassing is op afdelingen van landelijke partijen.

Gelet op de partijstructuur en organisatie van centraal georganiseerde landelijke partijen is echter de vraag in hoeverre afdelingen niet reeds onder het regime van de huidige wet vallen. Bij centraal georganiseerde partijen vallen (afhankelijk van de partij allen of een deel van) de afdelingen reeds onder het landelijke KvK-nummer en een deel van de centraal georganiseerde partijen consolideert de jaarrekeningen van afdelingen reeds in de jaarrekeningen van de landelijke partij. Heeft uitbreiding van de wet naar decentraal niveau met andere woorden consequenties voor de landelijke partijen als geheel, of enkel voor de afdelingen actief op decentraal niveau?

³⁰ In het Memorie van toelichting op de Wet financiering politieke partijen is opgenomen dat afdelingen van partijen niet onder de huidige wet vallen. Memorie van toelichting Wet financiering politieke partijen, paragraaf 6.3, d.d. 7 april 2010, pagina 16.

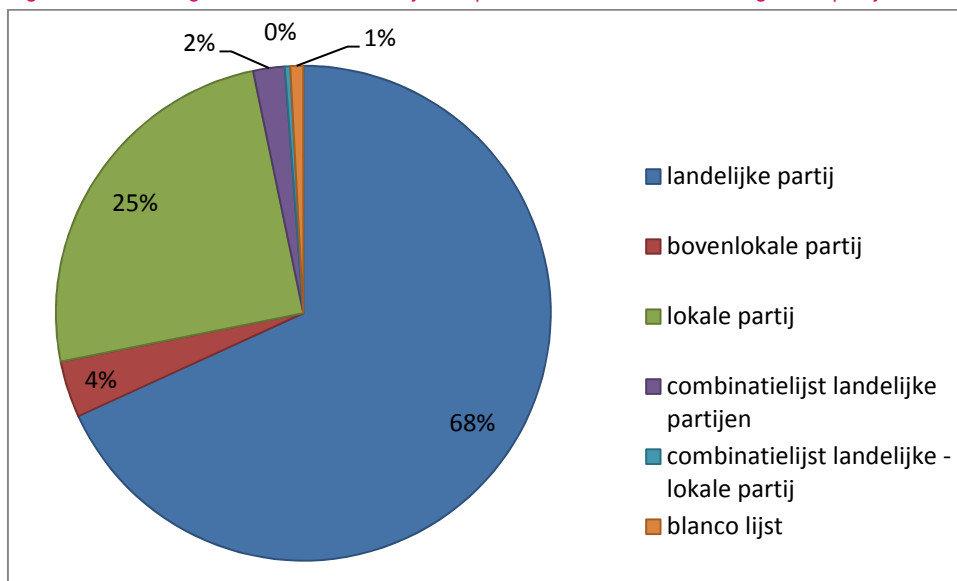
6 Beantwoording deelvragen

1. Hoeveel partijen zijn er op gemeentelijk, provinciaal en waterschapsniveau momenteel actief?

Op decentraal niveau zijn van 2.956 kandidatenlijsten kandidaten verkozen, merendeel van landelijke partijen

Aan de hand van de uitslagen van de laatstgehouden verkiezingen in respectievelijk gemeenten, provincies en waterschappen, is in kaart gebracht welke categorie partijen er op decentraal niveau actief zijn. In totaal zijn er bij die verkiezingen kandidaten van 2.956 kandidatenlijsten verkozen. Daaruit blijkt dat 68% van de kandidatenlijsten met verkozen kandidaten landelijke partijen zijn (2.015 kandidatenlijsten), 25% behoort tot lokale partijen (736 kandidatenlijsten), 4% tot bovenlokale partijen (109 kandidatenlijsten) en 3% tot combinatielijsten en blanco lijsten. In figuur 43 is die verdeling over categorieën partijen visueel weergegeven.

Figuur 43: Verdeling verkozen kandidatenlijsten op decentraal niveau over categorieën partijen

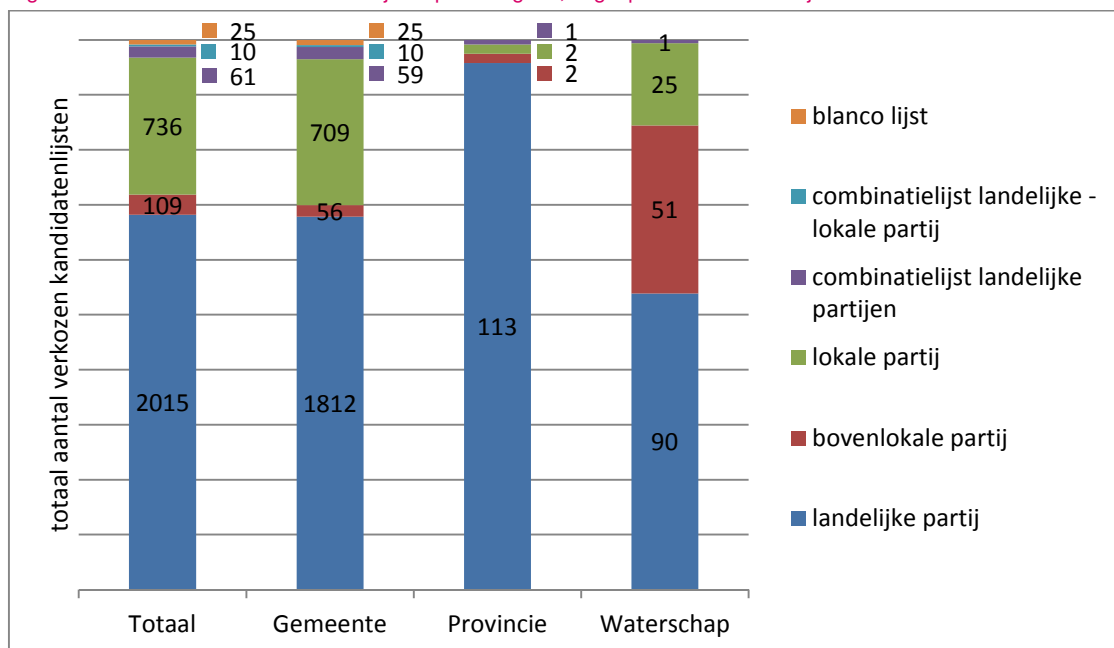

In gemeenteraden kandidaten van 2.671 kandidatenlijsten verkozen, in PS 118 en waterschappen 167

Figuur 44 geeft voor de drie bestuurlijke niveaus weer hoe de kandidatenlijsten waarvan kandidaten zijn verkozen, verdeeld zijn over de verschillende categorieën partijen. Van 2.671 kandidatenlijsten zijn er kandidaten in gemeenteraden verkozen. Voor Provinciale Staten ligt dit aantal op 118. In de waterschappen zijn van 167 kandidatenlijsten kandidaten verkozen in algemene besturen. Op alle bestuurlijke niveaus vormen landelijke partijen meer dan de helft van het aantal kandidatenlijsten waarvan kandidaten zijn verkozen.

Op provinciaal niveau vormen landelijke partij zelfs 96% van de lijsten waarvan kandidaten zijn verkozen. Bovenlokale partijen zijn vooral te vinden bij waterschappen. Dit houdt verband met een aantal waterschapspartijen die in veel algemene besturen actief zijn. Lokale partijen zijn goed vertegenwoordigd op gemeentelijk niveau. Dit geldt in mindere mate ook voor waterschappen. Combinatielijsten en blanco lijsten komen op alle drie de bestuurlijke niveaus zeer beperkt voor. Blanco lijsten zijn enkel te vinden op gemeentelijk niveau, en ook daar beperkt (0,9%).

Figuur 44: Aantal verkozen kandidatenlijsten per categorie, uitgesplitst naar bestuurlijk niveau

2. Wat is de omvang en de kwaliteit van de (financiële) administratie van politieke partijen in het decentraal bestuur?

Partijen beschikken over financiële administratie en eigen bankrekening

Het onderzoek wijst uit dat verreweg de meeste politieke partijen een financiële administratie voeren. Zowel de inkomsten als de uitgaven worden geadmistreerd en ook zichtbaar in de jaarrekening opgenomen. Ook blijkt dat partijen en afdelingen beschikken over een (eigen) bankrekening. De wijze waarop de administraties gevoerd worden, verschilt echter wel. Sommige landelijke partijen beschikken over een standaard boekhoudapplicatie waar afdelingen verplicht gebruik van maken, terwijl ander afdelingen werken met een zelfgemaakte administratie in Excel.

Inkomsten politieke partijen op decentraal niveau beperkt; financiën kennen vierjaarlijkse cyclus

De bedragen die politieke partijen op decentraal niveau jaarlijks als inkomsten binnenhalen zijn beperkt (gemiddeld tussen de € 3.000 en € 5.000 per jaar). Belangrijkste bronnen van inkomsten zijn de contributie en vrijwillige afdracht van volksvertegenwoordigers en bestuurders. Inkomsten uit giften maken maar een klein deel uit van het totaal (met, zo blijkt uit de online enquête, gemiddelden van € 164 tot € 386 per jaar).

De financiën van partijen kennen een vierjaarlijkse cyclus: partijen zetten drie jaar achtereenvolgens geld apart, wat vervolgens in een verkiezingsjaar ineens wordt uitgegeven. Uit onderzoek blijkt dat partijen in verkiezingsjaren meer inkomsten uit giften ontvangen.

Controle kascommissie en ledenvergadering standaard, accountantscontrole niet

Bij verreweg het merendeel van de partijen en afdelingen vindt jaarlijks een controle plaats op de juistheid en rechtmatigheid van de financiële administratie. Alle partijen en afdelingen met wie is gesproken kennen een kas(controle)commissie. Op decentraal niveau vindt nauwelijks controle door plaats middels een accountantscontrole (2,1% tot 4,4% van de respondenten geeft aan dat er een accountantscontrole plaatsvindt). Ten slotte vindt een laatste controle plaats doordat de jaarrekening wordt voorgelegd aan de algemene ledenvergadering.

Verantwoording aan eigen leden en soms ook aan landelijke partijen

Het merendeel van de partijen en afdelingen op decentraal niveau legt verantwoording af over de financiële administratie. Dat gebeurt eigenlijk altijd aan de leden van de eigen afdeling of partij. Die verantwoording bestaat veelal uit een jaarrekening of financieel jaarverslag, balans en begroting. In de praktijk betreft het een document van één of enkele pagina's waarop de belangrijkste posten staan vermeld. Voor afdelingen van centraal georganiseerde landelijke partijen geldt daarnaast dat zij de jaarrekening moeten indienen bij het landelijk bureau.

3a. Hebben landelijke partijen in beeld wat hun kosten zijn om de vereiste administratie te voeren?

Kosten vereiste administratie afhankelijk van organisatie landelijke partij

Politieke partijen zijn geregistreerd bij de Kamer van Koophandel. Voor centraal georganiseerde partijen, waar alle afdelingen onder de KvK-inschrijving van de landelijke partij vallen, zou gesteld kunnen worden dat de begroting en jaarrekening van de afdelingen geconsolideerd worden.³¹ Accountants dienen de afdelingen dan te betrekken bij hun controle. De kosten het opstellen van de jaarrekening maken de partijen op landelijk niveau. Dat geldt eveneens voor de accountantscontrole.

Voor decentraal georganiseerde partijen, waar afdelingen een eigen KvK-inschrijving hebben, zullen bij uitbreiding van de wet de kosten voor het voeren van de wettelijk vereiste administratie op het decentrale niveau gemaakt worden. Op dit moment worden hier amper kosten gemaakt. Het voeren van de administratie is veelal de taak van de penningmeester. Dit betreft vrijwilligerswerk. Uitvoering van een accountantscontrole is zeldzaam. Wel voldoen de partijen aan de eisen die het burgerlijk wetboek stelt aan verenigingen voor het voeren en controleren van de administratie.

³¹ Dit is echter niet in lijn met het Memorie van toelichting, waarin is opgenomen dat afdelingen van landelijke partijen niet onder de Wet financiering politieke partijen vallen. Memorie van toelichting Wet financiering politieke partijen, paragraaf 6.3, d.d. 7 april 2010, pagina 16.

3b. Welke visie bestaat er op decentraal niveau op de uitbreiding van de wet?

Wens transparantie onderschreven, maar vrees voor te zwaar middel

Uit het onderzoek blijkt dat partijen op decentraal niveau over het algemeen de wens naar grotere transparantie van de financiën onderschrijven.

Tegelijkertijd maken penningmeesters zich zorgen over de uitvoerbaarheid van de uitbreiding van de wet. Wat hen betreft dient uitbreiding passend te zijn bij de aard van de huidige financiële omvang en administratie van partijen op decentraal niveau. Het is zaak dat de taken door vrijwilligers uitgevoerd kunnen worden. Verder vragen penningmeesters zich af hoe handhaving van de wet op decentraal niveau wordt georganiseerd. In bijlage 4 zijn alle opmerkingen die respondenten na het invullen van de online enquête achterlieten, weergegeven.

4. Is er sprake van subsidiëring van politieke partijen door de decentrale overheden en zo ja, op welke schaal?

Geen subsidieregelingen voor politieke partijen, fracties ontvangen wel fractieondersteuning

Uit onderzoek blijkt dat er geen sprake is van subsidiëring van politieke partijen door decentrale overheden, zoals dat op landelijk niveau gebeurt middels de Wfpp. Decentrale overheden keren wel vergoedingen uit ter ondersteuning van de fracties, net zoals de Tweede Kamer vergoedingen uitkeert voor de ondersteuning van Tweede Kamerfracties.

In het merendeel van de gemeenten is er in financieel administratieve zin sprake van een strikte boedelscheiding tussen de partij of afdeling en de fractie. Betrokkenen geven aan dat er op lokaal niveau afspraken zijn over de besteding van fractiegelden en dat deze zijn vastgelegd in een verordening. De verstrekking van en controle op deze fractiegelden is in dit onderzoek enkel betrokken daar waar het raakt aan de financiële administraties van politieke partijen.

Bijlagen

Bijlage 1. Begrippenlijst

In dit onderzoek zijn een aantal begrippen gehanteerd. In deze lijst is een overzicht gemaakt van de gehanteerde begrippen en definities.

- / **Afdeling:** binnen een landelijke of bovenlokale partij bestaande organisatorische eenheid.
- / **Afdrachtrekking:** een regeling waarin is vastgelegd hoe wordt omgegaan met de afdracht van vergoedingen voor politieke vertegenwoordigers (volksvertegenwoordigers en bestuurders).
- / **ANBI-status:** ANBI is een algemeen nut beogende instelling. Een instelling kan alleen een ANBI zijn, als ze zich voor minstens 90% inzet voor het algemeen nut. De ANBI-status kan door de belastingdienst worden aangewezen.
- / **Bescheiden/bewijsstukken:** documenten ter onderbouwing van de uitgevoerde (financiële) transacties en/of de geregistreerde verrichtingen.
- / **Bestuur:** de leden die de dagelijkse gang van zaken binnen een politieke partij of afdeling aansturen.
- / **Blanco lijst:** een kandidatenlijst, zonder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding, waarmee is deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van een waterschap en daarin met een zetel is vertegenwoordigd.
- / **Bovenlokale partij:** een partij die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding, heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in twee of meer der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van een waterschap en daarin met een zetel is vertegenwoordigd.
- / **Bijdrage in natura:** zaak of dienst, op verzoek van een politieke partij aan haar geleverd dan wel door deze aanvaard, waar geen of geen evenredige tegenprestatie tegenover staat.
- / **Bijdrage:** geldelijke bijdrage, anders dan subsidie, erfstelling of legaat dan wel bijdrage in natura.
- / **Combinatielijst:** een combinatie van meerdere partijen die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, met een gezamenlijke kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van waterschappen en daarin als één fractie met een zetel is vertegenwoordigd.
 - o **Combinatielijst landelijke partijen:** een combinatie van meerdere landelijke partijen die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding, met een gezamenlijke kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van waterschap en daarin als één fractie met een zetel is vertegenwoordigd.
 - o **Combinatielijst landelijke – lokale partij:** een combinatie van één of meer landelijke en lokale partijen die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, met een gezamenlijke kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen in één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van een waterschap en daarin als één fractie met een zetel is vertegenwoordigd.
- / **Controle:** onderzoek naar de juistheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening gepresenteerde staat van baten en lasten (inkomsten en uitgaven) en balans (schulden en vermogen).
- / **Financiële administratie:** systematische vastlegging van de financiële feiten (bijvoorbeeld inkomsten, uitgaven, schulden, banksaldo) van een (afdeling van een) politieke partij.
- / **Fractievergoeding:** bijdrage die gemeenten, waterschappen of provincies verstrekken aan fracties voor het verrichten van (ondersteunende) werkzaamheden die direct gerelateerd zijn aan het politiek proces.

- / **Gelieerde instellingen:** een rechtspersoon die naast haar hoofdzaak tevens stelselmatig of structureel ten bate van een politieke partij activiteiten of werkzaamheden verrichten en de partij daar kennelijk voordeel bij heeft.
- / **Giftenreglement:** een (openbaar) document, waarin regels zijn vastgelegd hoe de politieke partij omgaat met bijdragen en de openbaarmaking daarvan.
- / **Inkomstenbronnen:** de herkomst van de financiële middelen waarover de politieke partij beschikt
- / **Jongerenafdeling:** een organisatorische eenheid die uitsluitend of in hoofdzaak activiteiten verricht ter bevordering van de politieke participatie van jongeren.
- / **Landelijke partij:** een rechtspersoon die, met haar conform artikel G 1 of Q 6 van de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezing van de Tweede Kamer of de Eerste Kamer der Staten-Generaal, waarbij aan die lijst ten minste één Kamerzetel is toegewezen.
- / **Ledencontributie:** bijdrage die een lid van een vereniging voor zijn of haar lidmaatschap betaalt.
- / **Lokale partij:** een partij die, onder een conform de Kieswet geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst, heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezingen van één der Provinciale Staten, gemeenteraden of algemene besturen van een waterschap en daarin met een zetel is vertegenwoordigd.
- / **Plaatselijke denktank/instituut:** een organisatorische eenheid die uitsluitend of in hoofdzaak politiek-wetenschappelijke activiteiten ten behoeve van de politieke partij verricht.
- / **Politieke partij:** organisatorische eenheid die op grond van artikel G 1, G 2, G 3 of Q 6 van de Kieswet, of een vereniging of stichting, die bij of krachtens artikel 19 van de Waterschapswet, met haar geregistreerde aanduiding boven de kandidatenlijst heeft deelgenomen aan de laatstgehouden verkiezing van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de Eerste Kamer der Staten-Generaal, Provinciale Staten, de Gemeenteraad, of het Algemeen Bestuur van een waterschap, waarbij aan die lijst ten minste één zetel in het orgaan waarvoor de verkiezingen plaatsvonden is toegewezen.
- / **Raads-/Statenvergoeding of Vergoeding leden algemeen bestuur:** bijdrage die gemeenten, waterschappen of provincies verstrekken aan individuele raadsleden, statenleden of leden van het algemeen bestuur van waterschappen voor hun werkzaamheden.
- / **Rechtspersoon:** juridisch onafhankelijke eenheid met eigen rechten en verplichtingen los van de eigenaar of eigenaren.
- / **Reglement:** een document dat gedragsregels bevat die binnen de politieke partij gelden.
- / **Rijkssubsidie politieke partijen:** een Rijkssubsidie aan politieke partijen die ten minste één zetel hebben in de Eerste of Tweede Kamer der Staten Generaal (als bedoeld in artikel 7 van de Wfpp).
- / **Statuten:** de schriftelijke vastgestelde voorschriften van een rechtspersoon.
- / **Stichting:** een stichting is een door een rechtshandeling in het leven geroepen rechtspersoon, die geen leden kent en beoogt met behulp van een daartoe bestemd vermogen een in de statuten vermeld doel te verwezenlijken.
- / **Verantwoording:** de handeling waarbij ná het verrichten van de financiële administratie de verantwoordelijke(n) actief rekenschap aflegt of afleggen over de verrichte taken.
- / **Vereniging:** Een rechtspersoon met leden die is gericht op een bepaald doel, zoals bedoeld in artikel 26, Burgerlijk Wetboek, boek 2.

Bijlage 2. Bronnen

Voor de totstandkoming van dit onderzoek is gesproken met de volgende personen:

- / Dhr. Gerhard Brunsveld, manager bedrijfsvoering D66
- / Dhr. Eelco Eerenberg, raadslid D66 Enschede
- / Dhr. Reijer Floor, penningmeester kiesvereniging SGP Veenendaal
- / Mevr. Rosita van Gijlswijk, lid dagelijks bestuur en penningmeester SP
- / Dhr. Jouke-Jan de Groot, Hoofd Algemene Zaken ChristenUnie
- / Dhr. Gerrit Idsardi, penningmeester Fryske Nasjonale Partij
- / Dhr. Marco Kampmeijer, controller partijbureau CDA
- / Dhr. Siem Klapwijk, penningmeester PCW
- / Mevr. Lieke Keller, directeur partijbureau Partij voor de Dieren
- / Dhr. Jorrit Linders, penningmeester afdeling VVD Utrecht
- / Dhr. Joost van Loo, accountant Auditdienst Rijk
- / Dhr. Abe Meijdam, directeur landelijk bureau GroenLinks
- / Dhr. Lars Nanninga, secretaris financiën Water Natuurlijk
- / Dhr. Nils Nissen, Penningmeester kiesvereniging ChristenUnie Gooi-Noord
- / Dhr. Rob Remmerswaal, penningmeester CDA Lansingerland
- / Dhr. Luuk Schoonen, penningmeester Leefbaar Simpelveld
- / Dhr. Vincent Slagt, penningmeester PvdA gewest Drenthe en afdeling Assen
- / Dhr. Volbregt Smit, algemeen secretaris partijbureau SGP
- / Dhr. Jos Verhoeven, hoofd organisatie VVD
- / Mevr. Clien Waardenburg, concerncontroller PvdA
- / Dhr. John Witkamp, voorzitter Lokale Politieke Federatie Westland
- / Dhr. Fons Zinken, voorzitter Vereniging voor Plaatselijke Politieke Groeperingen

Bijlage 3. Toelichting steekproef

De online enquête is uitgezet onder een selectie van landelijke partijen en lokale partijen. In deze bijlage treft u een nadere toelichting op de steekproef en de respons.

Landelijke partijen

Voor landelijke partijen is onderscheid gemaakt naar centraal georganiseerde partijen en decentraal georganiseerde partijen. Dit omdat er bij decentraal georganiseerde partijen meer autonomie en bevoegdheden worden toegekend aan de afdelingen. Om die reden is er onder decentraal georganiseerde partijen een hogere steekproef uitgezet dan onder centraal georganiseerde partijen: voor centraal georganiseerde partijen geldt dat de steekproef is uitgezet onder 20 lokale afdelingen per partij, en voor decentraal georganiseerde partijen onder 30 lokale afdelingen per partij.³² Bij de selectie is rekening gehouden met een geografische spreiding over heel Nederland. In het geval de partijstructuur niet bekend was, is de enquête uitgezet onder fractievoorzitters van gemeenteraden, Provinciale Staten of waterschappen.

Hierbij is uitgegaan van landelijke partijen die op dit moment (september 2013) in de Tweede Kamer of Eerste Kamer vertegenwoordigd zijn (dit zijn immers de partijen die onder het regime van de huidige Wfpp vallen) én die vertegenwoordigd zijn in gemeenteraden en dus hebben deelgenomen aan de laatste gemeenteraadsverkiezingen (2010).

Categorie	Aantal uitgezette enquêtes	Respons
Landelijke partij centraal georganiseerd	85	100%
Landelijke partij decentraal georganiseerd	90	91,1%

Lokale partijen

Voor lokale partijen is een steekproef getrokken van 90 lokale politieke partijen, verspreid over Nederland en verspreid over gemeenten van verschillende omvang.

Categorie	Aantal uitgezette enquêtes	Respons
Lokale partijen	90	92,2%

³² Nota bene: dit geldt enkel voor zover de betreffende landelijke partij 30 of 20 lokale afdelingen kent.

Bijlage 4. Reacties na het invullen van de online enquête

- / *Het geheel is geënt op liefdewerk/oud papier.'*
- / *'Vrijwilligerswerk moet leuk blijven en niet teveel gehinderd worden door toenemende opgelegde bureaucratie vanuit de landelijke politiek, dat maakt het een stuk minder leuk om enthousiast vrijwilligerswerk te blijven doen.'*
- / *'Gezien onze totale vermogen van 1.500 euro kunt u zich afvragen waar we over praten.'*
- / *'Wij zijn vrijwilligers en geen fulltime professionals...'*
- / *'De minister zou het sieren als waterschapspartijen in aanmerking komen voor een vergoeding van rijkswege, vergelijkbaar met de landelijke politieke partijen. Onze doelstelling is niet om in de Tweede Kamer zitting te nemen maar wel om een belangrijke landelijke democratische bijdrage te leveren aan 's lands bestuur.'*
- / *'Door de beperkte omvang van onze begroting zijn we als kiesvereniging huiverig voor een verplichte accountantscontrole.'*
- / *'Het gaat om relatief kleine administraties en kleine bedragen per afdeling. Ik weet uit eigen ervaring dat in de ambtelijke en politieke wereld graag wordt gewerkt met accountantsverklaringen. Maar voor een plaatselijke afdeling zou dat veel te duur zijn. En ook niet nodig. Alles kan van A tot Z worden gecheckt via bankafschriften met daarbij behorende bonnetjes door twee plaatselijke leden, die geheel vrij zijn om hun bevindingen te rapporteren aan de Algemene Leden Vergadering.'*
- / *'Voel me als penningmeester van een afdeling met inmiddels 26 leden als een multinational doorgezaagd voor 0,0 effectiviteit. Ministerie kan zich beter richten op zaken als Freya, Vesta, Hogescholen, etc.!'*
- / *'De ontvangen giften zijn steeds klein in omvang, beneden 500 euro. Meestal alleen in een verkiezingsjaar.'*
- / *'Vanaf 2013 is door onze twee raadsleden en bijdrage in de verkiezingscampagne toegezegd (ieder € 50,00 per maand). Dit omdat het ledenaantal terugloopt. De jeugd heeft ondanks de slechts € 5,00 contributie weinig interesse. Hierdoor minder geld voor de verkiezingen.'*
- / *'Fractievergoeding vanuit de gemeente wordt verstrekt aan fractie en niet aan de politieke partij. Dit budget wordt via eigen stichting van de fractie benut voor fractieondersteuning en openbaar verantwoord via jaarlijkse verantwoording aan de gemeenteraad. Stukken zijn openbaar.'*
- / *'De gemiddelde inkomsten op jaarbasis variëren vanwege het aantal raadsleden/wethouder. Zij doen jaarlijks een verplichte afdracht van 250,00 Euro excl. contributie van 15,00 Euro. Verder is het zo dat de partij tijdens de meestal openbare bijeenkomsten (ca. 1 x per jaar) de leden/bezoekers zelf de consumpties laat betalen, daarom een lage contributie.'*

- / *'De gemeente controleert de fractiekosten door middel van de rekenkamercommissie. De fractievergoeding beheer ik, als penningmeester, voor de fractie.'*
- / *'Ja, de ontvangen euro 4.000 van de gemeente is gebaseerd op euro 1.000 per zittend partijraadslid en het gedeelte wat niet wordt gebruikt, als onkosten in dat jaar, moet worden teruggestort.'*
- / *'Onze partij is erg klein. Dus heeft deze vragenlijst weinig zin. We zijn blij als we genoeg geld hebben om de verkiezingen in te gaan.'*
- / *'De bijdrage (fractievergoeding) van het waterschap is max 1.000, als je in enig jaar het niet opmaakt krijg je volgend jaar minder. [Partij X] is een landelijke partij, de afdelingen ontvangen alleen geld van hun waterschap en soms ondersteuning van het landelijk bestuur van de partij. Bij verkiezingen bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van posters en ballonnen. Lang niet alle waterschappen geven hun fracties een fractievergoeding. Dat zou u bij de waterschappen eens kunnen opvragen. Wij zijn ook geïnteresseerd in dit overzicht.'*
- / *'Het betreft een zeer eenvoudige financiële administratie waarin ieder bedrag keurig geregistreerd wordt.'*
- / *'We zijn een kleine vereniging met nauwelijks activiteiten.'*
- / *'Wij ontvangen slechts de contributie via het land.secr. alsmede door de leden gedane extra betaling bij de jaarlijkse contributie.'*
- / *'Het geautomatiseerd rapporteren van de gegevens van iedere individuele gift zou in onze situatie vrij ingewikkeld zijn. Giften staan in een boekhoudprogramma geregistreerd met één omschrijving, waarin meestal naast de naam van de donateur ook andere informatie opgenomen is. Het is dus geen tabel van naam-adres-bedrag-datum, die eenvoudig in te voeren zou zijn in een rapportagesysteem. Het rapporteren van alle individuele donaties zou dus (vooral in verkiezingsjaren met vele honderden donaties) een hoeveelheid handwerk opleveren die praktisch, met alleen vrijwilligers, onuitvoerbaar is.'*
- / *'Het komt er in feite bij ons op neer dat met het voor een klein gedeelte doorsluizen van de landelijk betaalde contributie de plaatselijke ledenvergaderingen worden bekostigd. Daarvoor is dus een bedrag beschikbaar van circa 1.500 tot 2.000 euro. Of wel circa 3 ledenvergaderingen per jaar. Resten nog de bestuurskosten die moeten worden gemaakt voor het secretariaat, de financiële administratie (bankkosten), drukwerk en nog wat kleinigheden. De grote crux zit hem in het tijdig sparen voor de volgende verkiezingen.'*